

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 februari 1945 dagtecknad proposition, nr 227, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sociallärenden,

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag angående ändring av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) ävensom till lag angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården,

dels anhållit om riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § stadgan den 29 maj 1931 (nr 172) angående enskilda sjukhem och förlossningshem,

dels ock föreslagit riksdagen att

I) medgiva

att den i avlöningsstaten för överståthållarämbetet upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 5 300 kronor,

samt att den i avlöningsstaten för länsstyrelserna upptagna anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 112 900 kronor;

II) godkänna

ej mindre följande personalförteckning för statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter:

Personalförteckning.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.
13 fattigvårds- och barnavårdskonsulenter Eo 23
än även följande avlöningsstat för samma konsulenter att tillämpas tillsvi-
dare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 122 400
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 15 900

Summa kronor 138 300

III) för budgetåret 1945/46 anvisa
till *Statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Avlö-*
ningar ett förslagsanslag av kronor 138 300
till *Statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Om-*
kostnader ett förslagsanslag av » 45 100

IV) medgiva, att till uppförande eller inrättande av barnhem samt till driften av sådana hem må utgå statsbidrag i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i propositionen angivits; samt

V) för budgetåret 1945/46 anvisa
till *Bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem* ett
reservationsanslag av kronor 300 000
till *Bidrag till driften av barnhem* ett förslagsanslag av .. » 750 000

De till propositionen fogade författningsförslagen äro av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas, att 2 § 1 och 2 mom. samt 17, 18, 20, 21, 33, 34, 39—42, 49—53, 55—57, 59, 60, 73, 80 och 86 §§ lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, att till 85 § sagda lag skall fogas ett nytt moment, betecknat 3 mom., av nedan angiven lydelse, att i samma lag skola införas sex nya paragrafer, betecknade 41 a, 42 a, 42 b, 51 a, 60 a och 80 a §§, av nedanstående lydelse, att i nämnda lag rubrikerna till 5 och 7 kap. ävensom underrubrikerna näst före 39, 51 och 59 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt framgår av det följande, samt att näst före 60 a § skall insättas en underrubrik av lydelse som nedan angives.

2 §.

1 mom. Barnavårdsnämnden har — — — dess åtgärder.

Särskilt åligger det nämnden

att, i fall som avses i 22 §, taga befattning med misshandlade, vanvårdade eller för annan fara till hälsan utsatta barn samt barn, som äro van-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 § 1 mom. SFS 1944:168, beträffande 2 § 2 mom. SFS 1936:266, beträffande 18, 20, 40 och 73 §§ SFS 1934:204, beträffande 21 § SFS 1937:387 samt beträffande 41, 42 och 59 §§ SFS 1931:171.

artade eller i fara att bliva vanartade, ävensom ungdom, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart;

att, på sätt i 29 § stadgas, omhändertaga nödställda, sjuka och värnlösa barn;

att, enligt bestämmelserna i 42 och 42 a §§ samt de närmare föreskrifter Konungen meddelar, övervaka de inom kommunen förefintliga barnavårdsanstalternas verksamhet; samt

att, enligt bestämmelserna i 7 kap. och de närmare föreskrifter Konungen meddelar, öva kontroll över fosterbarnsvården.

Jämväl i — — — och handhavande.

Hurusom den — — — i kommunallagarna.

2 mom. Barnavårdsnämnden bör verka för förbättrad barn- och ungdomsvård och i sådant syfte, i den mån förhållandena därtill föranleda, söka främja tillkomsten och utvecklingen av barnavårdsanstalter ävensom andra åtgärder till barns och ungdoms välfärd.

17 §.

Vill någon — — — eller ordföranden.

Kommunal myndighet, befattningshavare i statens, landstingets eller kommunens tjänst så ock i dylik tjänst ej anställd läkare, sjuksköterska eller barnmorska hava att, då de i sin verksamhet erhållit kännedom om förhållanden, som böra föranleda nämndens ingripande, ofördröjligen göra anmälan därom.

18 §.

Har hos — — — nämndens överläggning.

Förekommer anledning antaga, att vanart eller annat missförhållande är beroende på eller förenat med sjukdom eller kroppslig eller andlig brist eller svaghet hos barnet, skall, till utrönande av behovet av ingripande och de lämpliga formerna därför, läkares yttrande inhämtas. För sådant ändamål må central för psykisk barna- och ungdomsvård anlitas. Har yttrande inhämtats av läkare, som icke är knuten till sådan central, skall, om denne så finner erforderligt, hänvändelse ske till dylik central, som må vara upprättad av vederbörande landsting. Nämnden har härvid i fall av behov att medverka till att den, mot vilken ingripande ifrågasättes, för undersökning eller observation inställes å centralen. Läkares yttrande skall ock inhämtas, där missförhållande kan antagas bero på sjukdom hos föräldrarna eller annan, som vistas i hemmet.

Därest ingripande — — — i överläggningen.

Påkallas ingripande — — — befrämjas därigenom.

Därest utredning — — — i ärendet.

Tillhör den — — — i ärendet.

20 §.

Länsstyrelserna hava — — — omständigheterna påkallas.

Vid sin befattning med kommunernas barnavård skola länsstyrelserna hava biträde av barnavårdskonsulenter och barnavårdsassistenter, vilka jämväl skola hava till uppgift att tillhandagå med upplysningar och råd rörande barnavården. Befattningen som barnavårdskonsulent skall innehavas av fattigvårdskonsulent, varom förmäles i lagen om fattigvården. Konungen utfärdar instruktion för fattigvårdskonsulenterna i deras egenskap av jämväl barnavårdskonsulenter samt meddelar närmare bestämmelser angående barnavårdsassistenternas verksamhet.

Där så — — — ungdoms vård.

21 §.

Jämte det övervakande av samhällets barnavård, som enligt 20 § åligger länsstyrelserna, ankommer det på socialstyrelsen att med biträde av statens inspektör för fattigvård och barnavård verka för barnavårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling. Verksamheten vid barnavårdsanstalter varom i 5 kap. sägs skall stå under socialstyrelsens tillsyn. I fråga om socialstyrelsens och inspektörens åligganden i här nämnda hänseenden meddelar Konungen närmare föreskrifter.

Angående tillsyn — — — förordnar Konungen.

33 §.

Kan avgörande ej omedelbart träffas rörande den för omhändertaget barn lämpligaste vårdformen, bör barnet, där så kan ske, tills vidare intagas i *upptagningshem*, varom förmäles i 5 kap. Står plats å upptagningshem inom landstingsområdet ej omedelbart till buds, må barnet för tillfället intagas i anstalt, som omförmäles i 31 § lagen om fattigvården, men må ej utan medgivande av länsstyrelsen vårdas därstädes under längre tid än en månad.

34 §.

1 mom. Omhändertaget barn, som icke är vanartat, skall, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, utackorderas i ett för ändamålet lämpat *enskilt hem*.

Utackordering får — — — rättigheter angivas.

2 mom. Föranleda särskilda — — — 5 kap.

3 mom. Nämnden skall övervaka, att den, som mottagit barn till vård, fullgör sina skyldigheter. Nämnden bör även med uppmärksamhet följa barnets utveckling och verka för att det erhåller den utbildning, som med hänsyn till barnets anlag och övriga omständigheter finnes lämplig.

Har barnet överlämnats till barnhem inom annan kommun, skall anmälan härom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden därstädes.

5 kap. Om barnvårdsanstalter och skyddshem.

Barnvårdsanstalter.

39 §.

1 mom. Med barnvårdsanstalt förstås i denna lag för barns vård och uppfostran avsedd anstalt, som ej är att hänföra till sjukhus, sjukhem, anstalt för abnorma eller vanföra, skyddshem, allmän uppfostringsanstalt eller skoldistrikt tillhörigt skolhem.

2 mom. Särskilda former av barnvårdsanstalter äro barnhem, barnkolonier och anstalter för halvöppen barnvård.

Särskilda former av *barnhem* äro

a) *spädbarnshem*, för vård av späda barn, vilka icke åtföljas av sina mödrar;

b) *mödrahem*, för vård huvudsakligen av späda barn med deras mödrar;

c) *upptagningshem*, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn, som fyllt ett år;

d) *barnhem för varaktig vård*, för vård och uppfostran under längre tid av barn, som fyllt ett år.

Barnkolonier äro barnvårdsanstalter för sluten vård och uppfostran av barn under sommaren eller eljest under viss begränsad del av året.

Anstalter för halvöppen barnvård äro barnvårdsanstalter för vård och uppfostran av barn under begränsad del av dygnet.

40 §.

För varje landstingsområde skall Konungen, efter förslag av landstinget, fastställa plan för barnhemsvårdens ordnande inom området. I planen skola upptagas barnhem till sådant antal och av sådan art, att inom området förefintliga behov av olika slag av barnhemsvård bliva tillgodosedda på ett ändamålsenligt sätt. Jämväl ändring av planen fastställas av Konungen.

I den mån annan icke drager försorg därom, skall det åligga landsting att anordna och driva barnhem, som finnas upptagna i den i första stycket omnämnda planen. Det åligger ock landstinget att, i den mån erforderliga medel icke annorledes tillhandahållas, bestrida kostnaderna för anordnande och drift av annan tillhöriga barnhem, som upptagits i planen, försåvitt deras vårdplatser äro avsedda för landstingsområdets gemensamma behov.

41 §.

1 mom. Ämnar kommun eller landsting upprätta barnhem, skall plan för hemmet och dess verksamhet underställas Konungen eller, efter Konungens bestämmande, socialstyrelsen. Planen må icke godkännas, med mindre hemmet med hänsyn till belägenhet, utrymme, utrustning och övriga förhållanden befinnes vara så beskaffat, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran.

2 mom. Önskar annan än kommun eller landsting upprätta barnhem, skall tillstånd därtill sökas hos Konungen eller, efter Konungens bestämmande, hos socialstyrelsen. Tillstånd må ej lämnas, med mindre hemmet med hänsyn till belägenhet, utrymme och utrustning befinnes vara så beskaffat, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran, samt med hänsyn till hemmets ledning, personal och ekonomiska förhållanden trygghet kan anses föreligga för hemmets ändamålsenliga skötsel.

Om lämnat — — — års ålder.

På Konungen eller, där Konungen så bestämmer, socialstyrelsen ankommer att pröva, huruvida för barnhem, som avses i detta moment, skall finnas reglemente, samt fastställa sådant.

3 mom. Innan barnkoloni eller anstalt för halvöppen barnavård första gången träder i verksamhet, skall anmälan därom göras hos socialstyrelsen samt hos barnavårdsnämnden i den kommun, där anstalten är avsedd att drivas.

4 mom. Vad i 1—3 mom. stadgas skall äga motsvarande tillämpning, där den som driver barnavårdsanstalt vill flytta denna till annan lägenhet, utvidga anstalten eller vidtaga större förändring beträffande densamma eller där ombyte av innehavare skall ske.

41 a §.

1 mom. Medgivande till intagning i barnhem lämnas för varje särskilt fall av hemmets styrelse eller, om sådan icke finnes, av dess innehavare eller ock av den, som därtill förordnats av styrelsen eller innehavaren. Är hemmet helt eller till huvudsaklig del avsett för landstingsområdes gemensamma behov, skall före intagningen, där så kan ske, samråd äga rum med barnavårdsassistenten.

Angående beslut om intagning i barnhem för varaktig vård skall den som meddelat beslutet ofördröjligen göra anmälan till barnavårdsassistenten. Sådan anmälan är dock ej erforderlig, där barnavårdsassistenten vid samråd jämlikt första stycket tillstyrkt intagningen.

2 mom. Styrelse för barnhem eller, om sådan icke finnes, hemmets innehavare skall före den 15 januari och den 15 juli varje år till barnavårdsassistenten lämna skriftlig uppgift å de vid nästföregående halvårsskifte i barnhemmet intagna barn, som åtnjutit barnhemsvård i sammanlagt öfver ett år.

3 mom. Länsstyrelsen äger, där det med hänsyn till barnets bästa finnes erforderligt, förordna att barn, som intagits i visst barnhem, icke vidare må vårdas därstädes.

42 §.

1 mom. Barnavårdsnämnden skall noggrant tillse, att verksamheten vid envar barnavårdsanstalt inom kommunen bedrivs med iakttagande av gäl-

lande bestämmelser samt att förhållandena vid anstalten äro sådana, att där intagna barn erhålla tillfredsställande vård och uppfostran och, vad angår barnhem, erforderlig vård vid sjukdom. Särskild uppmärksamhet skall ägnas vården av späda barn. I den mån så prövas påkallat, har nämnden att låta verkställa undersökning av förhållandena i barnavårdsanstalt.

Finner barnavårdsnämnden, att barn, som överlämnats till barnhem inom kommunen av barnavårdsnämnden i annan kommun, ej erhåller tillfredsställande vård och uppfostran eller att det genom vanart utövar menlig inverkan på andra barn, skall underrättelse härom ofördröjligen meddelas den nämnd, som överlämnat barnet till barnhemmet. Leder sådan underrättelse icke till åsyftad verkan, må barnavårdsnämnden antingen själv vidtaga åtgärd, som för varje fall är i denna lag stadgad, eller ock om förhållandet göra anmälan hos länsstyrelsen för åtgärd, som ankommer på denna myndighet.

2 mom. I den mån så prövas lämpligt, må socialstyrelsen tills vidare medgiva barnavårdsanstalt befrielse från den i 1 mom. föreskrivna tillsynen. Medgivande skall avse bestämd lägenhet; och må för detsamma uppställas de villkor, som prövas erforderliga.

42 a §.

1 mom. Där barnavårdsnämnd efter anmälan jämlikt 17 § eller eljest finner, att barnavårdsanstalt inom kommunen icke lämnar tillfredsställande vård eller uppfostran eller att för anstalten gällande bestämmelser åsidosättas eller att anledning eljest föreligger till anmärkning mot anstalten, dess personal eller verksamhet, har nämnden att genom lämpliga föreställningar hos anstaltens styrelse eller innehavare söka åstadkomma rättelse. Leda dessa åtgärder icke till åsyftad verkan eller drives barnhem, som avses i 41 § 2 mom., utan tillstånd eller finner nämnden, att meddelat tillstånd bör återkallas, har nämnden att anmäla saken hos länsstyrelsen.

Råda i barnavårdsanstalt sådana missförhållanden, att där intagna barn icke kunna utan fara för liv eller hälsa kvarbliva i anstalten, till dess länsstyrelsen eller socialstyrelsen hinner besluta i ärendet, har barnavårdsnämnden att tillse, att å anstalten intagna barn omedelbart skiljas därifrån samt att, där så erfordras, lämplig vård beredes dem. För detta ändamål må nämnden omhändertaga barnen och med dem förfara såsom med barn, vilka omhändertagits för samhällsvård. Beträffande sådant ärende skall vad i 31 § första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har anmälan jämlikt 17 § andra stycket gjorts om missförhållande i barnavårdsanstalt men underlåter barnavårdsnämnden att vidtaga de åtgärder, till vilka omständigheterna föranleda, har den som gjort anmälan att bringa förhållandet till länsstyrelsens kännedom.

2 mom. Finner länsstyrelsen, i anledning av anmälan eller eljest, att missförhållande som i 1 mom. sägs föreligger vid barnavårdsanstalt, har länsstyrelsen att ålägga anstaltens styrelse eller innehavare att vidtaga tjänliga åtgärder.

gärder för missförhållandets avhjälpan. Länsstyrelsen skall underrätta socialstyrelsen om åläggande, som sålunda av länsstyrelsen meddelas, samt i övrigt om förhållanden i förevarande avseende av större vikt.

Finnes åläggande, som i nästföregående stycke avses, otjänligt eller utan verkan, ankommer det på socialstyrelsen att återkalla lämnat tillstånd till verksamhetens bedrivande eller meddela förbud mot barns mottagande å anstalten.

42 b §.

Närmare föreskrifter angående tillämpning av de i detta kapitel givna bestämmelserna om barnavårdsanstalter meddelas av Konungen.

7 Kap. Om fosterbarnsvård m. m.

49 §.

1 mom. Barn under sexton år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, benämnes i denna lag *fosterbarn* och står under barnavårdsnämndens tillsyn i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel.

Barnavårdsnämnden äger, om särskilda skäl därtill föreligga, beträffande fosterbarn besluta, att barnet skall under viss tid, högst två år, efter uppnådda sexton års ålder stå under barnavårdsnämndens tillsyn på sätt gäller om fosterbarn; dock att barnet icke må omhändertagas av barnavårdsnämnden i enlighet med vad i 55 § 1 mom. stadgas.

2 mom. Då särskilda omständigheter därtill föranleda, äger barnavårdsnämnden eller, i brådskande fall, dess ordförande besluta, att barn under sexton år, vilket vistas i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller förmyndare, som ovan sägs, men ej är jämlikt 1 mom. att hänföra till fosterbarn, skall tills vidare anses såsom sådant; och skall i dylikt fall vad i detta kapitel och i 73 § är stadgat äga tillämpning. Då sådant beslut meddelas av ordföranden, skall anmälan därom göras vid nästa sammanträde hos nämnden, som prövar, huruvida beslutet skall äga bestånd.

3 mom. I denna lag förstås med

fosterhem: enskilt hem, vari fosterbarn mottagits, samt

barnafostrare: den, som i fosterhem mottagit fosterbarn.

50 §.

Bestämmelserna i detta kapitel äga ej tillämpning å barn, som omhändertagits av barnavårdsnämnd och vistas inom kommun, som utgör nämndens verksamhetsområde.

Ansökan och anmälan om mottagande av fosterbarn m. m.

51 §.

1 mom. Ej må någon i sitt hem såsom fosterbarn mottaga barn under ett års ålder, med mindre barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet

finnes, lämnat tillstånd därtill. Ansökan om tillstånd skall göras av den, som ämnar mottaga barnet.

2 mom. Barn som är ett år eller äldre må icke mottagas i enskilt hem såsom fosterbarn förrän en vecka efter det anmälan därom gjorts hos barnavårdsnämnden i den kommun där hemmet finnes. Nämnden må dock medgiva att mottagandet må ske tidigare.

3 mom. Ansökan jämlikt 1 mom. och anmälan jämlikt 2 mom. skola innehålla uppgift om

- a) barnafostrarens namn och adress;
- b) dens namn och adress, som ämnar överlämna barnet.

Vid ansökan och anmälan eller inom den tid, nämnden förelägger, skall företes utdrag av födelse- och dopbok eller åldersbetyg rörande barnet samt lämnas redogörelse för villkoren för mottagandet av barnet ävensom uppgift om de förhållanden i övrigt, som hava betydelse för bedömning av fosterhemmets lämplighet.

4 mom. Då fosterhem flyttas till annan lägenhet inom kommunen, åligger det barnafostraren att därom göra anmälan hos barnavårdsnämnden, i stad eller köping med egen kommunalförvaltning inom två dagar och annorstädes inom en vecka.

5 mom. Flyttas fosterhem till annan kommun, är barnafostraren skyldig att hos dess nämnd göra anmälan i enlighet med vad i 3 mom. sägs inom den i 4 mom. angivna tiden.

Barnafostraren skall dessutom före avflyttningen göra anmälan därom hos barnavårdsnämnden i avflyttningkommunen med uppgift om den kommun, till vilken flyttning kommer att äga rum.

6 mom. Har fosterbarn avlidit eller har barnafostraren lämnat detsamma från sig, skall han hos barnavårdsnämnden göra anmälan därom, i stad eller köping med egen kommunalförvaltning inom två dagar och annorstädes inom en vecka, efter det barnet avlidit eller bortlämnats. Vid anmälan att fosterbarn överlämnats till annan, skall tillika uppgivas dennes namn och adress.

7 mom. Ansökan och anmälan varom i denna paragraf stadgas kan göras skriftligen eller muntligen och må ske, utom hos nämnden, även hos de i 17 § första stycket omförmälda personer.

51 a §.

Fosterbarn må ej mottagas av den, som lider av tuberkulos eller könsjukdom i smittsamt skede eller i vars hem vistas någon, som är behäftad med sådan sjukdom i smittsamt skede.

52 §.

1 mom. Då barnavårdsnämnd genom ansökan eller anmälan, som i 51 § sägs, eller på annat sätt erhållit kännedom om att någon ämnar i sitt hem mottaga eller redan mottagit fosterbarn, har nämnden att, såframt den

icke redan äger noggrann kännedom om hemmet, ofördröjligen låta verkställa undersökning angående dess beskaffenhet.

2 mom. Ansökan jämlikt 51 § 1 mom. må ej bifallas, där ej barnavårdsnämnden med hänsyn till föreliggande omständigheter finner det kunna tagas för visst, att barnet kommer att hos sökanden erhålla tillfredsställande vård och uppfostran.

3 mom. Där nämnden i anledning av undersökning, varom i 1 mom. förmäles, eller eljest finner fara föreligga, att fosterbarn icke kommer att erhålla tillfredsställande vård och uppfostran hos någon, som kan antagas hava för avsikt att mottaga sådant barn, skall nämnden, om så erfordras, meddela förbud för honom att mottaga fosterbarn.

Befinnes lägenhet, som begagnas eller kan antagas komma att begagnas såsom fosterhem, vara hälsovådlig, må förbud av nämnden utfärdas mot fosterbarns mottagande i lägenheten.

53 §.

Barnavårdsnämnden har att öva noggrann tillsyn över alla fosterhem inom kommunen i syfte att trygga, att fosterbarn komma i åtnjutande av tillfredsställande vård och uppfostran samt, i händelse av sjukdom, den särskilda vård, som omständigheterna påkalla. Synnerlig uppmärksamhet skall ägnas åt vården av späda fosterbarn. Nämnden skall jämväl verka för att fosterbarn erhåller den utbildning, som med hänsyn till barnets anlag och övriga omständigheter finnes lämplig. I den mån så finnes påkallat har nämnden att låta verkställa undersökning av förhållandena i fosterhem.

Nämnden har att giva de barnafostrare, vilka äro i behov därav, erforderliga föreskrifter rörande barns vård och uppfostran.

55 §.

1 mom. Prövar nämnden — — — för samhällsvård.

I avseende å behandlingen av ärende angående barns omhändertagande jämlikt detta moment skall vad i 31 § är stadgat om omhändertagande för samhällsvård äga motsvarande tillämpning.

Då åtgärd vidtagits enligt detta moment, åligger det nämnden att härom ofördröjligen underrätta den, som är skyldig att taga vård om barnet.

2 mom. Har barnavårdsnämnd vidtagit åtgärd, som i 1 mom. sägs, äger nämnden tillika, om skäl därtill föreligger, meddela barnafostraren förbud att vidare mottaga fosterbarn.

56 §.

Underlåter barnafostrare att söka tillstånd eller göra anmälan, som i 51 § förmäles, må barnavårdsnämnden, där den finner omständigheterna därtill föranleda, vidtaga åtgärd enligt 55 § 1 mom. ävensom meddela förbud för honom att mottaga fosterbarn.

57 §.

1 mom. Förbud för viss person att mottaga fosterbarn fortfar att gälla även om den, som förbudet avser, flyttar till annan kommun. Den barnavårdsnämnd, som meddelat förbudet, skall, då den erhåller kännedom om avflyttningen, ofördröjligen lämna barnavårdsnämnden i den kommun, dit inflyttningen uppgivits skola ske eller vederligen ägt rum, underrättelse om förbudet. Barnavårdsnämnd, som erhållit sådan underrättelse, skall ock, där den person, förbudet gäller, ånyo avflyttar till annan kommun, om förbudet underrätta barnavårdsnämnden i sistnämnda kommun.

2 mom. Förbud må av barnavårdsnämnden återkallas, när förhållandena giva anledning därtill. Har den, som förbudets mottaga fosterbarn, flyttat till annan kommun, ankommer på barnavårdsnämnden i denna kommun att besluta om återkallelse av förbudet.

Särskilda bestämmelser angående vård i vissa enskilda hem.

59 §.

1 mom. Har, i annat fall än i 51 § 1 eller 2 mom. avses, barn som icke fyllt sju år mot ersättning mottagits i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, samt vistats där en månad, åligger det den, som omhänderhar barnet, att inom en vecka efter månadens utgång — därest barnet då icke uppnått nyssnämnda ålder — göra anmälan om förhållandet hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet finnes.

2 mom. Har, i annat fall än i 51 § 1 eller 2 mom. eller 1 mom. av denna paragraf avses, barn som icke fyllt sexton år mottagits i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller förmyndare, varom i 1 mom. förmåles, samt vistats där ett år, åligger det den, som omhänderhar barnet, att inom en vecka efter årets utgång — därest barnet då icke uppnått nyssnämnda ålder — göra anmälan om förhållandet hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet finnes.

3 mom. Anmälan som i 1 eller 2 mom. sägs kan göras skriftligen eller muntligen och må ske, utom hos nämnden, även hos de i 17 § första stycket omförmälda personer.

4 mom. I fall, då anmälan enligt 1 eller 2 mom. skett eller, enligt vad barnavårdsnämnden erfarit, bort verkställas, skall nämnden, därest den ej redan äger kännedom om hemmet, så snart ske kan låta verkställa undersökning angående dess beskaffenhet.

5 mom. Barn, som i 1 mom. avses, må ej mottagas i där omförmält hem av den, för vilken förbud utfärdats att mottaga fosterbarn, med mindre barnavårdsnämnden lämnat sitt medgivande därtill.

60 §.

1 mom. Konungen må, där barnavårdsnämnd prövas hava vidtagit fullt betryggande anordningar för tillsyn över barn, som av nämnden överlämnats till fosterhem utom vederbörande kommun, medgiva befrielse tills vidare under högst tio år, i den mån så prövas lämpligt, från tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel, såvitt angår dylika barn. Nämnden är dock skyldig att i sådant fall ofördröjligen efter överlämnandet göra anmälan om förhållandet till barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet finnes.

2 mom. Barnavårdsnämnd må, då synnerliga skäl därtill föreligga, tills vidare medgiva befrielse, i den mån så prövas lämpligt, från tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel beträffande visst fosterhem inom kommunen. Medgivande skall avse bestämd lägenhet; och må för detsamma uppställas de villkor, som prövas erforderliga. Barnafostern är dock alltid pliktig att efter mottagande av fosterbarn ofördröjligen göra anmälan härom till barnavårdsnämnden.

Tillämpningsbestämmelser.

60 a §.

Närmare föreskrifter om tillämpning av vad ovan i detta kapitel stadgas meddelas av Konungen.

73 §.

1 mom. Med böter från och med fem till och med etthundra kronor straffes

den som försummar att fullgöra anmälningsskyldighet i fall, varom förmäles i 41 § 3 eller 4 mom., 51 § 4, 5 eller 6 mom. eller 59 § 1 eller 2 mom. samt

den som mottager barn i strid mot stadgandet i 51 § 2 mom.

2 mom. Med dagsböter, dock ej under fem, eller, då omständigheterna äro synnerligen försvårade, med fängelse i högst sex månader straffes

annan än kommun eller landsting, som driver barnhem utan tillstånd, varom i 41 § 2 mom. förmäles, eller beträffande barnhem vidtager åtgärd, som i 41 § 4 mom. sägs, utan att hava erhållit tillstånd, som där avses,

den som mottager barn i trots av förbud, varom i 42 a § 2 mom., 52 § 3 mom., 55 § 2 mom., 56 § eller 59 § 5 mom. sägs,

den som utan tillstånd mottager fosterbarn, som avses i 51 § 1 mom., samt

den som mottager fosterbarn med vetskap om att hinder däremot enligt 51 a § föreligger.

80 §.

Barnavårdsnämnden skall årligen före januari månads utgång till barnavårdsassistenten ävensom till provinsialläkaren eller extra provinsialläkaren

i det distrikt, dit kommunen hör, avgiva förteckning å samtliga under nämndens tillsyn stående barn, som vid slutet av nästföregående år vårdades i fosterhem och barnhem inom kommunen. Förteckningen skall för varje barn innehålla uppgift å barnets namn och födelsedag, barnafostrarens namn och adress ävensom, då barnet mottagits i barnhem, dettas benämning.

80 a §.

Vad i denna lag stadgas om landsting och landstingsområde äger motsvarande tillämpning å stad, som icke deltagar i landsting.

85 §.

3 mom. Beslut, som enligt denna lag meddelas av socialstyrelsen, må överklagas hos Konungen i den ordning, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

86 §.

Länsstyrelsens beslut enligt 3—7 kap. så ock socialstyrelsens beslut jämlikt 42 a § 2 mom. gå i verkställighet utan hinder därav att klagan föres.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1946. Förslag till den i 40 § omnämnda planen för barnhemsvårdens ordnande skall för varje landstingsområde respektive stad, som ej deltagar i landsting, senast den 1 oktober 1945 avlämnas till socialstyrelsen.

Anmälan om barnkoloni eller anstalt för halvöppen barnavård, vilken trätt i verksamhet före den 1 januari 1946, skall före den 1 april 1946 ingivas till såväl socialstyrelsen som barnavårdsnämnden i den kommun, där anstalten finnes.

Tillstånd jämlikt 51 § 1 mom. erfordras icke i det fall, att barnet mottagits före den 1 januari 1946.

Har barn, som före den 1 januari 1946 för fostran mottagits i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, enligt äldre lag icke varit att anse såsom fosterbarn, skall anmälan i enlighet med vad i 51 § 3 mom. stadgas ske hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet finnes, senast den 7 januari 1946, därest barnet då icke uppnått sexton års ålder.

Anmälningsskyldighet jämlikt 59 § 1 eller 2 mom. skall — under i övrigt i dessa lagrum givna förutsättningar — föreligga även om barnet mottagits före den 1 januari 1946. Härvid skall iakttagas att om mottagandet skett, i fall som avses i 1 mom., före den 1 december 1945 samt, i fall varom i 2 mom. förmäles, före den 1 januari 1945 anmälan icke behöver verkställas förrän den 7 januari 1946.

Vid försummelse av anmälningsskyldighet, varom i dessa övergångsbestämmelser förmäles, skola stadgandena i 73 § 1 mom. och 76 § äga motsvarande tillämpning.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Härigenom förordnas, att 32 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

32 §.

I fråga — — — övriga understödstagare.

Även i — — — önskar annorlunda.

Å anstalten — — — mån arbetsföra.

Till föreståndare — — — dylik befattning.

Minderårig må icke annat än tillfälligtvis och till dess annan anordning hunnit träffas intagas å fattigvårdsanstalt, där ej en från den övriga anstalten skild avdelning för barns omhändertagande och vårdande inrättats samt blivit i den ordning 41 § barnavårdslagen stadgar godkänd såsom barnhem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1946.

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

om ändrad lydelse av 7 § stadgan den 29 maj 1931 (nr 172) angående enskilda sjukhem och förlossningshem.

Härigenom förordnas, att 7 § stadgan den 29 maj 1931 angående enskilda sjukhem och förlossningshem skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

7 §.

1 mom. Enskilda sjukhem — — — allmänna läkarinstruktionen.

2 mom. Tillsyn å enskilda förlossningshem i andra hänseenden än i 1 mom. avses utövas under inseeende av socialstyrelsen utav länsstyrelsernas barnavårdsassistenter och barnavårdsnämnderna ävensom, där så finnes erforderligt, av särskilt tillkallade personer.

3 mom. Föreståndare för förlossningshem, vilket ej tillika är att anse såsom barnavårdsanstalt jämlikt barnavårdslagen, har att, sedan å hemmet

intagen kvinna vårdats där under sammanlagt tre veckor efter förlossningen, göra anmälan därom till barnavårdsassistenten vid länsstyrelsen inom en vecka efter utgången av nämnda tid. Anmälan skall innehålla uppgift om kvinnans namn, ålder, civilstånd och adress ävensom angående tidpunkten för förlossningen.

Anmälan skall ske jämväl i det fall, att i förlossningshem intagen kvinna vid utskrivningen kvarlämnar sitt barn å förlossningshemmet. Sådan anmälan skall göras ofördröjligen efter utskrivningen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1946.

I anledning av propositionen ha inom riksdagen väckts tre motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 336 av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* samt motionerna i andra kammaren nr 492 av herr *Hedlund* i Östersund och nr 526 av fröken *Nygren m. fl.*

I motionerna I: 336 och II: 526, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 49 § 1 mom. första stycket samt samma paragraf 2 mom. barnavårdslagen måtte erhålla följande lydelse:

49 §.

1 mom. Barn under sexton år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna, benämnes i denna lag fosterbarn och står under barnavårdsnämndens tillsyn i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel.

2 mom. Då särskilda omständigheter därtill föranleda, äger barnavårdsnämnden eller, i brådskande fall, dess ordförande besluta, att barn under sexton år, vilket vistas i annat enskilt hem än hos föräldrarna, men ej är jämlikt 1 mom. att hänföra till fosterbarn, skall tills vidare anses såsom sådant; och skall i dylikt fall vad i detta kapitel och i 73 § är stadgat äga tillämpning. Då sådant beslut meddelas av ordföranden, skall anmälan därom göras vid nästa sammanträde hos nämnden, som prövar, huruvida beslutet skall äga bestånd.

I motionens II: 492 har hemställts, att riksdagens måtte besluta, att 21 § barnavårdslagen behålles oförändrad och alltså erhåller följande lydelse: »Jämte det övervakande av samhällets barnavård, som enligt 20 § åligger länsstyrelserna, ankommer det på socialstyrelsen att med biträde av statens inspektör för fattigvård och barnavård verka för barnavårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling. I fråga om socialstyrelsens och inspektörens verksamhet i nämnda hänseende meddelar Konungen närmare föreskrifter.

Angående tillsyn över verksamheten vid de i 5 kap. omförmälda skyddshem förordnar Konungen.» samt

att 40 och 41 §§ sagda lag så avfattas att länsstyrelsen blir den myndighet som skall godkänna plan för barnavårdsanstalt.

Propositionen och motionerna hava, den förstnämnda såvitt angår författningsförslagen, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hava propositionen och motionerna hänskjutits till behandling i sammansatt stats- och andra lagutskott.

Under utskottets behandling av propositionen har barnavårdsinspektrisen hos socialstyrelsen Göta Rosén å socialstyrelsens vägnar ingivit en promemoria med vissa ändringsförslag beträffande 59 § förslaget till ändring av barnavårdslagen. För promemorians innehåll skall närmare redogörelse lämnas i det följande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Socialvårdskommittén har i juli 1944 avlämnat ett med nr IX betecknat betänkande (statens offentliga utredningar 1944: 34), innehållande utredning och förslag angående revision av lagstiftningen om barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård. Ungdomsvårdskommittén har i betänkande den 30 mars 1944 angående psykisk barn- och ungdomsvård (statens offentliga utredningar 1944: 30) bl. a. framlagt förslag till ändrad lydelse av 2 och 18 §§ barnavårdslagen. Sedan, efter remiss, yttranden inhämtats över betänkanterna av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar, hava däri framlagda förslag blivit föremål för överarbetning inom socialdepartementet. Betänkanterna jämte vissa av socialstyrelsen den 28 augusti och den 18 oktober 1944 avgivna framställningar angående anslag till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter hava lagts till grund för förevarande proposition.

Utskottet följer i fortsättningen propositionens uppställning.

I. Lagstiftningen om barnavårdsanstalter.

A. Gällande förhållanden.

Med *barnhem* förstås enligt 39 § barnavårdslagen *dels* för stadigvarande vård och uppfostran av barn avsedd anstalt, som ej är att hänföra till skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt (*barnhem för stadigvarande vård*), *dels ock* anstalt för tillfällig vård och för observation av barn eller för vård av späda barn och deras mödrar (*upptagningshem*). Upptagningshemmens funktion framgår även av 33 § barnavårdslagen. Där föreskrives beträffande barn, som omhändertagits av barnavårdsnämnden, att om avgörande ej omedelbart kan träffas rörande den för omhändertaget barn

lämpligaste vårdformen, barnet bör, där så kan ske, tillsvidare intagas i upptagningshem.

Om upprättande av barnhem givas bestämmelser i 41 § barnavårdslagen. Enligt 1 mom. skall, då barnhem upprättas av kommun eller landsting, för hemmet uppgöras plan, vilken underställes länsstyrelsen i det län, där hemmet är beläget. Länsstyrelsen prövar, huruvida hemmet med hänsyn till belägenhet, utrymme och inredning är så beskaffat, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran. På länsstyrelsen ankommer vidare att bestämma, huruvida vid fattigvårdsanstalt inrättad särskild avdelning för barn må kunna godkännas som barnhem.

Om annan än kommun eller landsting önskar upprätta barnhem, skall enligt 41 § 2 mom. tillstånd därtill sökas hos länsstyrelsen i det län, där hemmet skall förläggas. Vid ansökningen skall fogas plan över hemmet samt uppgifter rörande dess utrustning, ledning och personal ävensom erforderliga upplysningar för bedömande av dess verksamhet. Länsstyrelsen prövar, huruvida hemmet med hänsyn till belägenhet, utrymme och utrustning är så beskaffat, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran, ävensom huruvida med hänsyn till hemmets ledning och personal trygghet finnes för dess ändamålsenliga skötsel. Om lämnat tillstånd skall meddelas skriftligt bevis, vari utsätts innehavarens namn, barnhemmets benämning och belägenhet samt det högsta antal barn, som må därstädes samtidigt vårdas, med särskilt angivande av antalet barn under ett års ålder. Länsstyrelsen skall även pröva, om för hemmet skall finnas reglemente och i så fall fastställa sådant.

Länsstyrelsens tillstånd erfordras jämlikt 41 § 3 mom. barnavårdslagen även, såvitt angår hem som innehaves av annan än kommun eller landsting, i följande fall, nämligen om innehavaren vill flytta hemmet eller vidtaga större förändring beträffande hemmet eller dess verksamhet eller om ombyte av innehavare skall ske. Om hemmet skall flyttas till annat län, skall tillståndet sökas hos länsstyrelsen i detta län. De beträffande upprättande av barnhem givna bestämmelserna skola i tillämpliga delar gälla.

Jämlikt 40 § barnavårdslagen skall föras förteckning enligt fastställt formulär över dem, som intagas å barnhem.

Beträffande tillsynen över barnhem och andra barnavårdsanstalter är till en början att märka, att vissa mera allmänna bestämmelser om uppsikten över samhällets barnavård äro givna i 2 kap. barnavårdslagen samt att dessa bestämmelser äga tillämpning jämväl å barnhem. I nämnda kapitel, 20 §, stadgas sålunda att länsstyrelserna ha att var för sitt län vaka över, att den barnavårdsverksamhet, varom i barnavårdslagen förmäles, ändamålsenligt ordnas och handhaves, så att de som äro i behov därav bliva föremål för de åtgärder, vilka av omständigheterna påkallas, att länsstyrelserna i allt vad som rör deras befattning med kommunernas barnavård skola ha biträde av barnavårdskonsulenter, vilka jämväl skola ha till uppgift att tillhandagå

med upplysningar och råd rörande barnavården, att dylik befattning skall innehavas av fattigvårdskonsulent, varom förmäles i lagen om fattigvården, samt att länsstyrelse, där så prövas påkallat, må förordna vederbörande tjänsteläkare att verkställa undersökning rörande missförhållande i avseende å barns och ungdoms vård. Vidare föreskrives i 21 § att, jämte det övervakande av samhällets barnavård som enligt vad nyss nämnts åligger länsstyrelserna, det skall ankomma på socialstyrelsen att med biträde av statens inspektör för fattigvård och barnavård verka för barnavårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling.

Speciellt för barnhem gäller, enligt 42 § barnavårdslagen, att länsstyrelsen äger, när förhållandena vid barnhem befinnas vara sådana att barn ej kunna där erhålla tillfredsställande vård och uppfostran, förordna om de åtgärder, som må vara erforderliga till missförhållandenas avhjälpan, eller ock förbjuda, att barn vidare vårdas i hemmet. Tillstånd, som lämnats jämlikt 41 § 2 eller 3 mom., må även av länsstyrelsen återkallas, när förhållandena därtill föranleda.

Tillsyn över barnhem åligger jämväl barnavårdsnämnderna. I 2 § barnavårdslagen givas sålunda en del allmänna bestämmelser, innebärande skyldighet för barnavårdsnämnden att övervaka barn- och ungdomsvården inom vederbörande kommun. Vidare givas i 7 kap. av lagen vissa särskilda bestämmelser, enligt vilka kontrollen över fosterbarnsvården är anförtrodd åt barnavårdsnämnderna. Härvid är att märka, att enligt 49 § 1 mom., barn under 16 år, som är intaget å barnhem, är att anse såsom fosterbarn, oberoende av om ersättning utgår eller ej. Jämlikt 51 § barnavårdslagen skall av barnafostrare anmälan göras hos barnavårdsnämnden dels om mottagande av barn, dels om flyttning av fosterhem eller barnhem till annan lägenhet inom kommunen, dels ock om fosterbarns död eller bortlämnande. Om fosterhem eller barnhem flyttas till annan kommun, skall anmälan ske såväl hos barnavårdsnämnden i sistnämnda kommun som hos barnavårdsnämnden i avflyttningskommunen. — Barnavårdsnämnden har jämlikt 52 § skyldighet att noggrant tillse, att fosterbarn kommer i åtnjutande av tillfredsställande vård och uppfostran samt, i händelse av sjukdom, den särskilda vård som omständigheterna påkalla. Synnerlig uppmärksamhet skall ägnas vården av späda fosterbarn. Nämnden har att giva de barnafostrare, vilka äro i behov därav, erforderliga föreskrifter rörande barns vård och uppfostran. Enligt 53 § har nämnden att, när den erhållit vetskap om fosterbarns mottagande i fosterhem eller barnhem, ofördröjligen låta verkställa undersökning rörande hemmets beskaffenhet, såframt den icke redan äger noggrann kännedom om hemmet. Även eljest har nämnden att, i den mån så prövas påkallat, låta verkställa undersökning av förhållandena i fosterhem och barnhem. Finner barnavårdsnämnden, att barnhem icke är med hänsyn till belägenhet, utrymme och utrustning så beskaffat, att där intagna fosterbarn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran eller att

hemmet icke står under sådan ledning eller har sådan personal, att trygghet vinnes för dess ändamålsenliga skötsel, bör nämnden jämlikt 59 § 1 mom. söka åstadkomma rättelse genom lämpliga föreställningar hos hemmets innehavare eller hos dess styrelse, där sådan finnes. Detsamma skall gälla, om barnafostraren åsidosatt honom åliggande anmälningsskyldighet eller då i anstalt vårdas flera än två fosterbarn under ett års ålder. Nämnden äger dock i sistnämnda fall, om fullt betryggande åtgärder vidtagits, tillåta att flera än två sådana barn vårdas i hemmet. — Om åtgärd som nyss nämnts icke leder till åsyftad verkan, har nämnden jämlikt 59 § 2 mom. att anmäla saken hos länsstyrelsen. Dylik anmälan skall även göras, när nämnden finner, att barnhem drives utan tillstånd, där sådant erfordras, eller att meddelat tillstånd bör återkallas. Råda i barnhemmet sådana missförhållanden, att där intagna fosterbarn icke kunna utan fara för liv eller hälsa kvarbliva i hemmet, till dess länsstyrelsen hinner besluta i ärendet, har barnavårdsnämnden att omedelbart omhändertaga barnen och med dem förfara såsom med barn, som omhändertagits för samhällsvård. — Om barnavårdsnämnden finner, att barn, som överlämnats till barnhem inom kommunen av barnavårdsnämnden i annan kommun, ej erhåller tillfredsställande vård och uppfostran eller att det genom vanart utövar menlig inverkan på andra barn skall, jämlikt 59 § 3 mom. jämfört med 58 §, under rättelse härom ofördröjligen meddelas den nämnd, som överlämnat barnet till barnhemmet. Leder sådan underrättelse icke till åsyftad verkan, må barnavårdsnämnden antingen själv vidtaga vederbörlig åtgärd eller göra anmälan om förhållandet till länsstyrelsen. Vad i 59 § är stadgat om barnhem gäller även annan anstalt, där fosterbarn är intaget. — Anmärkas må i detta sammanhang, att länsstyrelsen jämlikt 81 § 2 mom. har att — oavsett om besvär anförts eller ej — då missförhållande föreligger, vars afhjälpande enligt barnavårdslagen ankommer på barnavårdsnämnd eller styrelse för anstalt, tillhålla nämnden eller styrelsen att vidtaga erforderlig åtgärd.

Befrielse från tillämpning av bestämmelserna om barnavårdsnämnds tillsyn över fosterbarn kan jämlikt 60 § barnavårdslagen meddelas i vissa fall. Sålunda äger Konungen, där barnavårdsnämnd prövas ha vidtagit fullt betryggande anordningar för tillsyn över barn, som av nämnden överlämnats till fosterhem eller barnhem utom vederbörande kommun, medgiva dylik befrielse tills vidare under högst tio år, såvitt angår barn som nu nämnts. Sådant medgivande må även, där enahanda anordningar prövas vara träffade, av Konungen meddelas styrelse för barnavårdsanstalt, som är försedd med av Konungen fastställt reglemente, i avseende å barn som tillhöra anstalten. Med stöd av dessa bestämmelser har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 22 november 1940 (nr 956) medgivit, att direktionen över allmänna barnhuset, Stockholms stads barnavårdsnämnd och barnavårdsnämnden i Malmö må från och med den 1 januari 1941 tills vidare intill

utgången av år 1945 vara befriade från tillämpning av bestämmelserna i 7 kap. barnavårdslagen, direktionen över allmänna barnhuset i avseende å barn, som tillhöra barnhuset, samt Stockholms stads barnavårdsnämnd och barnavårdsnämnden i Malmö såvitt angår barn, som av nämnden överlämnats till fosterhem eller barnhem utom vederbörande kommun. — Slutligen äger länsstyrelsen jämlikt 60 § 3 mom. barnavårdslagen, efter vederbörande tjänsteläkares och barnavårdsnämnds hörande, tills vidare medgiva befrielse, i den mån så prövas lämpligt, från bestämmelserna i 7 kap. somma lag i fråga om annan barnavårdsanstalt än sådan, som har av Konungen fastställt reglemente. Medgivande skall avse bestämd lägenhet, och för det samma må uppställas de villkor, som prövas erforderliga.

Allmänna barnhuset är en stiftelse, för vilken gäller ett av Kungl. Maj:t den 21 november 1930 fastställt reglemente och som har till ändamål att i enlighet med reglementets bestämmelser bereda vård och uppfostran åt barn, som äro värnlösa eller eljest i behov av vård, ävensom i övrigt främja åtgärder för barns vård och uppfostran. En av dess huvuduppgifter är att lämna understöd för vissa slag av upptagningshem.

Inom samtliga län i riket ha bildats sammanslutningar av barnavårdsnämnder inom länet för fullgörande av uppgifter på barnavårdens område, s. k. *barnavårdsförbund*. De båda skånska länen ha dock bildat gemensamt sådant förbund. Barnavårdsförbunden ha icke offentlighetsrättslig karaktär utan äro rent privaträttsliga sammanslutningar, i vilka även andra för barnavården i länet intresserade kunna vinna inträde. Barnavårdsförbunds uppgift är i allmänhet att inom länet stödja det arbete, som enligt barnavårdslagen åligger länets barnavårdsnämnder, och att i främsta rummet sörja för att vårdplatser finnas tillgängliga för barn, som behöva omhändertagas huvudsakligen för tillfällig vård och observation, samt för ensamstående mödrar med späda barn ävensom att söka anskaffa lämpliga fosterhem. I barnavårdsförbunds styrelse är i allmänhet landshövdingen självskrivnen ordförande samt förste provinsialläkaren och statens fattigvårds- och barnavårdskonsulent i distriktet självskrivna ledamöter. För varje län finnes ett *barnavårdsombud* som är anställt hos vederbörande barnavårdsförbund med uppgifter, vilka främst falla inom fosterhemsförmedlingens och fosterhemskontrollens område. Barnavårdsombudens löner bestridas av allmänna barnhuset.

Redogörelse för vissa faktiska förhållanden beträffande barnhemmen, andra barnavårdsanstalter för sluten barnavård och anstalter för halvöppen barnavård givas å s. 21—29 i propositionen, vartill hänvisas.

B. Allmänna synpunkter.

Socialvårdskommittén betonar i sitt betänkande behovet av en revision av gällande bestämmelser rörande barnavårdsanstalter. Såsom skäl härför framhåller kommittén, att samhället, ehuru betydeligen ur social synpunkt av

den vid barnhemmen bedrivna verksamheten vore uppenbar och vård å barnhem enligt barnavårdslagstiftningen inginge som ett led i de samhällsliga åtgärderna till stöd och skydd för värnlösa och vanvårdade barn, samhället dock icke åtagit sig ett uttryckligt ansvar för att erforderligt antal platser å barnhem stode till buds, att under nuvarande förhållanden ekonomin för åtskilliga barnhem icke vore tryggad, att behov förelåge av förstärkning av det allmännas uppsikt över barnhemmen, att samhällets såväl rättigheter som skyldigheter gentemot barnhemsverksamheten borde preciseras samt att anstalterna för halvöppen barnavård och barnkolonierna borde fogas in i barnavårdslagstiftningens bestämmelser angående anstaltsväsendet. Kommittén betonar dock vikten av att man icke stötte ifrån sig de krafter, som hittills utfört ett samhällsgagneligt arbete på barnavårdens område och att även i fortsättningen en samverkan skedde mellan samhällsorganen och de ideella organisationer och institutioner, som bedreve barnhemsverksamhet och annan verksamhet för barns vård och fostran.

I yttrandena över socialvårdskommitténs betänkande har behovet av en revision av ifrågakvarande lagstiftning genomgående vitsordats.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anför i propositionen bl. a.:

Om barnhemmen i egentlig mening finnas åtskilliga bestämmelser i nu gällande barnavårdslag. De där givna stadgandena avse i huvudsak dels kontroll vid upprättande av barnhem, dels tillsyn över barnhemmen och dels möjlighet till samhälleligt ingripande mot sådana barnhem, där barnen ej erhålla tillfredsställande vård och uppfostran. Däremot saknas helt bestämmelser, som garantera att barnhem inrättas i den utsträckning, som betingas av föreliggande vårdbehov. Frågan om införande av dylika bestämmelser diskuterades visserligen under förarbetena till gällande barnavårds- lag, men man fann sig då kunna — utan att någon obligatorisk skyldighet härutinnan stadgades — överlåta åt kommunerna att i samarbete med den enskilda offervilligheten ordna efter förhållandena. Samtidigt uttalades en förhoppning därom, att landstingens intresse för denna verksamhet skulle väckas. Därjämte räknade man med att avkastningen av allmänna barnhusets fonder framdeles skulle kunna i viss utsträckning användas såsom bidrag till driften av barnhem, varigenom behovet av en direkt medverkan från det allmännas sida för samma ändamål i motsvarande grad skulle minskas.

Utvecklingen har emellertid lett därhän, att huvudparten av barnhemmen för närvarande drives av stiftelser och föreningar, som i större eller mindre mån äro beroende av den enskildes offervilja och av bidrag, som lämnas från allmänna barnhuset eller från annat håll. Många av barnhemmen ha att dragas med stora ekonomiska svårigheter, beroende bl. a. på att allmänna barnhuset icke kunnat öka sin bidragsgivning i samma grad som omkostnaderna ökats samt på att jämväl i övrigt avkastningen av fonder och dylikt till följd av penningvärdets fall och andra därmed sammanhängande om-

ständigheter icke varit tillräcklig för att de därav beroende barnhemmen skulle kunna upprätthålla sin standard utan förhöjda avgifter eller ytterligare understöd från det allmännas eller från enskildas sida. Uppenbarligen har denna osäkerhet i finansiellt avseende varit ägnad att inverka menligt på barnhemmens verksamhet.

Utredningen har vidare visat att, åtminstone inom vissa delar av landet, antalet barnhemsplatser icke är tillräckligt. Såsom kommittén i annat sammanhang framhållit bör visserligen, då det gäller att omhändertaga barn som sakna föräldrahem eller av någon anledning icke kunna erhålla erforderlig vård i föräldrahemmet, den ledande principen vara att barnen i så stor utsträckning som möjligt placeras icke på anstalt utan i enskilda fosterhem. Men det finnes en mängd fall, då detta icke låter sig göra. Anledningen härtill kan vara, att barnet med hänsyn till sin ålder eller till sina fysiska eller psykiska förutsättningar hellre bör erhålla anstaltsvård, att lämpligt fosterhem icke kan anskaffas eller att andra förhållanden föreligga, som göra vård i fosterhem mindre lämplig. Dessutom måste barn, som skola omhändertagas av annan än föräldrarna, i många fall till en början intagas för observation i ett barnhem för utrönande av den lämpligaste vårdformen. Härtill komma alla de fall, då avsaknaden av erforderlig omvårdnad i föräldrahemmet är beroende av omständigheter, som kunna antagas vara tämligen snart övergående; i dylika fall kan uppenbarligen endast mera sällan bli fråga om utplacering i fosterhem.

Av nu angivna skäl finner jag angeläget, att det genom lagstiftningen uttryckligen fastslås att samhället är skyldigt att svara för att tillräckligt antal platser finnes tillgängligt å barnhem av olika kategorier för att täcka det föreliggande behovet. Härutöver torde — såsom i det följande kommer att närmare beröras — erfordras en förstärkt tillsyn över barnhemsverksamheten samt en noggrannare planläggning av denna verksamhet i syfte att erhålla en bestämdare reglering av de olika formerna av barnhem och barnens fördelning på dem.

Nu anförda omständigheter böra enligt min åsikt leda till att frågan om en revision av barnavårdslagens bestämmelser om barnhem och vad därmed sammanhänger utan uppskov upptages till prövning.

För den närmare innebörden av de ändringar i den gällande ordningen på området, som jag har för avsikt att föreslå, kommer redogörelse att lämnas i det följande. I detta sammanhang vill jag emellertid erinra om att gällande bestämmelser i barnavårdslagen avse allenast barnhem men att vid sidan av dem finnas åtskilliga andra för vård av barn avsedda anstalter, vilka hittills icke blivit föremål för generell reglering i lag. De åsyftade anstalterna äro dels vissa anstalter för sluten barnavård — barnpensionat, feriehem, barnkolonier etc. — vilka icke ansetts kunna föras in under den i barnavårdslagen givna definitionen på barnhem, och dels anstalter för halvöppen barnavård, såsom daghem, barnträdgårdar eller lekskolor och

eftermiddagshem. I viss utsträckning ha visserligen även dessa anstalter blivit föremål för offentlig tillsyn, nämligen i samband med att statsbidrag beviljats till deras verksamhet, men i den mån så icke skett äro de ej underkastade tillsyn från det allmännas sida. Då ifrågavarande verksamhet är av icke ringa betydelse och dessa anstalter dessutom äro stadda i stark utveckling, synes det angeläget, att de nu fogas in under barnavårdslagstiftningens bestämmelser angående anstaltsväsendet.

C. Begreppet barnavårdsanstalt. Olika slag av dylika anstalter.

Socialvårdskommittén föreslår, att termen *barnavårdsanstalt* införes i barnavårdslagen såsom en gemensam beteckning på de anstalter för barns vård och uppfostran, varå de i 5 kap. av lagen meddelade bestämmelserna — med undantag av bestämmelserna om skyddshem — skola äga tillämpning. Med barnavårdsanstalt bör enligt kommittén därvid förstås för barns vård och uppfostran avsedd anstalt, som ej är att hänföra till sjukhus, sjukhem, anstalt för abnorma eller vanföra, skyddshem, allmän uppfostringsanstalt eller skolhem, vilket tillhör skoldistrikt. Kommittén uttalar vidare, att beträffande barnavårdsanstalterna en nomenklatur bör upprättas, som bör erhålla officiell sanktion genom införande i barnavårdslagen. Barnavårdsanstalterna föreslås enligt bestämmelserna skola indelas i *barnhem*, *barnavårdsanstalter för halvöppen barnavård* och *barnkolonier*. Beteckningarna å de båda förstnämnda huvudgrupperna angiver kommittén såsom samlingsbeteckningar med rent praktiskt syfte och anser grupperna icke behöva definieras på annat sätt än att för envar av dem angivas vissa specialtyper av anstalter, som närmare bestämmas. Den tredje huvudgruppen, barnkolonierna, definieras såsom anstalter, vilka ha till syfte att bereda barn vård och uppfostran under en begränsad del av året.

För barnhemmen föreslår kommittén, att följande typer skola angivas i lagen, nämligen *spädbarnshem*, *mödrahem*, *upptagningshem* och *barnhem för varaktig vård*, men betonar tillika, att uppräkningsen icke är fullständig, då nya typer kunna tillkomma.

Spädbarnshem definierar kommittén såsom hem för vård av späda barn, vilka icke åtföljas av sina mödrar.

Mödrohem är enligt kommittén hem för vård av mödrar med späda barn samt väntande mödrar och ensamma spädbarn. Med hänsyn till behovet av differentiering av dessa hem allt efter klienteletts beskaffenhet föreslår kommittén, att av mödrahem skola finnas två typer, *hemskolor* och *vårdhem*. Hemskolorna skola organiseras så, att utbildningsmomentet vid mödrahemsverksamheten tillvaratages. Mödrarna skola — samtidigt som hemskolan fullgör sin funktion av barnavårdsanstalt — erhålla undervisning i barnavård och husligt arbete under en utbildningstid av omkring fem månader. Vården skall enligt förslaget vara kostnadsfri. Vårdhemmen skola vara av-

sedda för mödrar, vilka icke kunna eller icke anse sig kunna vistas å mödrahem under hela den tid kursplanen för hemskolorna förutsätter, samt för mödrar, vilka icke ha något behov av undervisning i barnavård och husligt arbete eller vilka sakna de personliga förutsättningarna att tillgodogöra sig sådan undervisning. Enligt kommittén bör vistelsen vid vårdhem icke — såsom nu i allmänhet är fallet vid mödrahemmen — vara på förhand bestämd till viss tid.

Upptagningshem utgör enligt kommitténs förslag hem för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn. Enligt kommittén bör den nu ofta förekommande kombinationen av barnhem för tillfällig vård och för stadigvarande vård försvinna.

Barnhem för varaktig vård definierar kommittén såsom hem för vård och uppfostran av barn under längre tidrymd.

Beträffande *anstalterna för halvöppen barnavård* upptager kommittén i sitt förslag följande tre typer, nämligen *daghem* för heldagsvård av barn, *leksskolor* för beredande av vistelse och fostran av barn under begränsad tid av dagen samt *eftermiddagshem* för beredande åt skolbarn av vistelse under tillsyn efter skolarbetets slut för dagen.

Bestämmelser i nu nämnda hänseenden skola enligt kommitténs förslag införas i 39 § barnavårdslagen.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag beträffande dessa spörsmål redogöres å s. 44—53 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen bl. a. följande:

Kommitténs förslag att i barnavårdslagen införa beteckningen *barnavårdsanstalt* för de anstalter, å vilka de i förevarande sammanhang avsedda bestämmelserna skola äga tillämpning, synes mig böra godtagas. Det är otvivelaktigt en fördel att erhålla ett dylikt generellt begrepp, så att barnavårdslagens ifrågavarande bestämmelser, främst de som gälla tillsynen, utan särskilda föreskrifter bliva tillämpliga även på eventuellt uppkommande nya former av anstalter. Icke heller synes något vara att erinra mot den begränsning begreppet erhållit i kommitténs lagförslag genom att vissa kategorier anstalter undantagits.

Även uppdelningen av barnavårdsanstalterna i de tre stora huvudgrupperna barnhem, barnavårdsanstalter för halvöppen vård och barnkolonier synes vara lämplig. Att såsom från något håll föreslagits i stället för uttrycket barnavårdsanstalt för halvöppen vård använda det i 2 § barnavårdslagen i annat sammanhang förekommande uttrycket anstalt till stöd för hemuppfostran synes icke böra förordas. Det av kommittén föreslagna uttrycket, vilket redan torde ha vunnit burskap såsom teknisk term, är mer upplysande än det andra, vilket för övrigt — i den mening det nu användes i barnavårdslagen — synes mig vara mera vidsträckt till sin innebörd.

Begreppet *b a r n h e m* har i kommitténs förslag icke bestämts på annat sätt än genom uppräknig av vissa typer dylika hem med angivande av

föremålet för deras verksamhet. Jag finner icke heller nödvändigt att i lagen intaga en allmän definition å detta begrepp. Det torde icke heller vara möjligt att i lagen angiva det minimiantal platser, som skall stå till buds, för att ett barnhem skall anses vara för handen. Tillräcklig bestämning får här anses ligga i att barnhemmet skall vara en anstalt. Gränsfall kunna visserligen uppkomma. Någon större olägenhet härav torde dock icke vara att befara, särskilt om, såsom i det följande kommer att föreslås, viss anmälningsplikt införes för den, som i sitt hem mot ersättning mottager barn, och detta även om barnet icke är att anse såsom fosterbarn.

Mot den föreslagna differentieringen av barnhemmen ha från flera håll invändningar rests, varvid betonats att, åtminstone i vissa delar av landet, en så långt gående differentiering i praktiken komme att medföra olägenheter, bland annat ur ekonomisk synpunkt. Erforderlig vårddifferentiering kunde erhållas även om barnhem av olika typer förenades i en anstalt, blott hemmet vore organiserat på olika avdelningar.

Enligt min åsikt äro de principer, som kommit till uttryck i kommitténs förslag om differentiering av barnhemsverksamheten, väl ägnade att tjäna som riktlinjer för det framtida ordnandet av denna verksamhet. Ett sammanförande av olika barnhemstyper i en anstalt medför lätt, att barnhemmens anstaltskaraktär alltför mycket betonas och att deras egenskap av hem skjutes åt sidan. Emellertid synes man vid omorganisationen av barnhemsverksamheten böra gå fram med viss varsamhet. Förhållandena kunna i det särskilda fallet vara sådana, att en kombination av två typer — exempelvis av spädbarnshem och upptagningshem — kan framstå såsom motiverad. Några formella hinder mot dylika kombinationer synas därför icke böra uppställas, utan bör det överlämnas åt de övervakande och bidragsbeviljande myndigheterna att bedöma, i vad mån sådana kombinationer kunna tillåtas. Framhållas må dock att de skäl, som kommittén anfört mot kombinationen upptagningshem = hem för varaktig vård, måste anses vara av den art att denna kombination i den mån så är möjligt bör undvikas.

Den av kommittén föreslagna uppdelningen av mödrahemmen i två kategorier, av kommittén betecknade hemskolor och vårdhem, har stött på motstånd från många håll, där man bl. a. fruktat, att uppdelningen skulle medföra en icke önskvärd klassificering av ifrågavarande anstalter i bättre och sämre mödrahem. Emot de sålunda befarade olägenheterna med uppdelningen står önskemålet att, i den mån så kan ske, meddela en mera effektiv utbildning i husligt arbete och barnavård åt de mödrar, som hava behov av och förutsättningar för en sådan utbildning. Värdet därav synes vara så betydande att detta differentieringsförslag icke bör skrinläggas. Emellertid synes man även här böra gå fram varsamt och först efter en tids — exempelvis några års — försöksverksamhet taga definitiv ställning till frågan, om en mera generell uppdelning av mödrahemmen bör genomföras. Lämpligen bör man nu inrikta sig på att i olika delar av landet på försök vid-

taga åtgärder, varigenom mödrahem med mera utvecklade utbildningsverksamhet — i stort sett överensstämmande med de riktlinjer kommittén förordade beträffande hemskolorna — komma till stånd. Benämningen hemskola, som redan finnes i barnavårdslagen och där betecknar ett särskilt slag av skyddshem, synes dock icke böra användas härvidlag. Tills vidare torde knappast någon särskild beteckning vara erforderlig. För att underlätta rekryteringen till dessa mödrahem torde det vara lämpligt att, såsom kommittén förordade, lämna dem ett så kraftigt stöd från det allmänna att vården där kan bli avgiftsfri. Jag återkommer i det följande till detta spörsmål. Då här är fråga allenast om en försöksverksamhet, är det icke nödvändigt att nu taga bestämd ställning till den närmare beskaffenheten av dessa mödrahem, till deras storlek och personalbehov, till personalens kompetens m. fl. frågor, som i detta sammanhang diskuterats. Under försökstiden torde olika möjligheter härutinnan böra prövas.

I enlighet med önskemål, som framställt av överstyrelsen för yrkesutbildning i dess yttrande över kommitténs förslag, torde undervisningen i husligt arbete och barnavård vid ifrågakvarnande utbildningsbetonade mödrahem — i likhet med vad fallet redan är med yrkesundervisningen vid vissa skyddshem — böra stå under inspektion av överstyrelsen.

Beträffande frågan, huruvida vid övriga mödrahem viss på förhand bestämd vistelsetid bör eller icke bör uppställas såsom villkor för intagning på hemmet, synes det knappast vara lämpligt att härutinnan införa någon allmängiltig regel. Givetvis är det önskvärt, att mödrarna kvarstanna vid mödrahemmen så länge som bröstuppfödning av barnet bör äga rum. Å andra sidan är det angeläget, att mödrarna icke genom för stränga villkor i förevarande hänseende avskräckas från intagning å mödrahem. En kortare tids vistelse på mödrahem måste nämligen i de flesta fall anses bättre än ingen alls. Villkor av dylik art torde för närvarande tämligen regelmässigt uppställas. Lämpligt torde vara att försök göras med slopande av dessa villkor; i stället bör trädas upplysningsverksamhet och personlig påverkan på mödrarna för att förmå dem att kvarstanna å hemmet under amningstiden. I varje fall torde, såsom ock nu på många håll sker, villkoret om viss tids vistelse på hemmet böra eftergivnas om garantier för fortsatt lämplig vård av barnet föreligga eller eljest godtagbara skäl för utskrivning lämnas.

Beträffande anstalterna för halvöppna barnavård — *daghem* för heldagsvård av barn, *lekskolor* för beredande av vistelse och fostern av barn under begränsad tid av dagen samt *eftermiddagshem* för beredande åt skolbarn av vistelse under tillsyn efter skolarbetets slut för dagen — må framhållas, att definition å dessa anstalter synes böra intagas i lagen, varvid de böra betecknas såsom barnavårdsanstalter för vård och uppfostern av barn under begränsad del av dygnet. Däremot synes det icke vara erforderligt att i lagen införa bestämmelse om nämnda särskilda typer av

anstalter för halvöppen barnavård. Föreskrifter härom torde i stället böra utfärdas i administrativ väg.

D. Huvudmannaskapet för barnhemsvården.

Socialvårdskommitténs förslag innebär, att landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting, skola vara legala huvudmän för barnhemsvården. I 40 § barnavårdslagen föreslås därför stadgande om att varje landstingsområde (stad, som icke deltagar i landsting) skall äga tillgång till erforderligt antal platser å för områdets gemensamma behov avsedda, ändamålsenligt förlagda och anordnade spädbarnshem, mödrahem, upptagningshem och barnhem för varaktig vård samt att i den mån annan icke drager försorg härom, det skall åligga landstinget (staden) att till erforderligt antal anordna och driva sådana barnhem. För varje landstingsområde (icke=landstingsstad) skall genom landstingets (stadens) försorg upprättas en plan för barnhemsvårdens ordnande, vilken plan skall underställas socialstyrelsen för godkännande. Planerna skola upprättas i så god tid, att de kunna behandlas under september 1945 och ingivas till socialstyrelsen senast den 1 oktober 1945. Landsting (icke-landstingsstad) skall vidare vara skyldigt att, där erforderliga medel icke annorledes tillhandahållas, bestrida kostnaderna för anordnandet och driften av annan tillhöriga barnhem, vilka ingå som led i omnämnda plan, i den mån deras vårdplatser äro avsedda för landstingsområdets gemensamma behov.

Den fullständiga utbyggnaden av barnhemmen skall enligt kommittén vara slutförd inom fem år efter lagstiftningens ikraftträdande, vilket i kommittéförslaget uttryckts genom en övergångsbestämmelse av innehåll, att landstingets skyldighet att svara för att det tillgängliga platsantalet är tillräckligt skall inträda först efter utgången av det femte året från lagstiftningens ikraftträdande.

Jämväl staten skall enligt kommitténs förslag bidra till kostnaderna för anordnande och drift av sådana barnhem, som äro upptagna i vederbörande länsplan. Möjlighet skall finnas även för vissa andra barnhem att erhålla statsbidrag, i den mån de finnas tillgodose ett allmänt behov. Statsbidrag till anordnande av barnhem skola beviljas av Kungl. Maj:t efter socialstyrelsens hörande, statsbidrag till driften av barnhem av socialstyrelsen.

Beträffande hem för psykopatiska och nervösa barn framhåller kommittén, att det ej kunde anses lämpligt, att dessa hem omfattades av landstingens legala huvudmannaskap. Enligt kommitténs mening bör frågan om psykopatvården för barn och i samband därmed om psykopathemmens framtida ställning göras till föremål för särskild utredning.

I fråga om allmänna barnhuset framhåller kommittén, att även om genom den föreslagna lagstiftningen en väsentlig del av de uppgifter, som nu tillkomma barnhuset, icke längre skulle åvila detsamma, barnhuset dock jämväl

i fortsättningen borde bestå som en särskild stiftelse. Dess framtida uppgifter borde bli föremål för särskild utredning.

Två av socialvårdskommitténs ledamöter ha — med instämmande av vissa av kommittén tillkallade sakkunniga — i särskilt yttrande uttalat sig för att staten skulle vara legal huvudman för barnhemsvården.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu behandlade spörsmål redogöres å s. 67—75 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför:

Av förut angivna skäl bör tydligen på området för barnhemsvården införas ett legalt huvudmannaskap, innebärande ett obetingat ansvar för staten eller viss samfällighet i fråga om upprätthållande i nödig omfattning av nämnda vård.

Kommittén har övervägt fyra olika möjligheter i detta hänseende, nämligen att huvudmannaskapet skulle utövas av primärkommunerna, barnavårdsförbunden, landstingen (städer, som icke deltaga i landsting) eller staten.

Såsom kommittén framhållit kunna — åtminstone med nuvarande kommunindelning — *primärkommunerna* icke komma i fråga såsom huvudmän för barnhemsvården; de flesta kommuner äro nämligen för små för att vara lämpliga upptagningsområden för barnhem.

Vad *barnavårdsförbunden* angår kunna väl vissa skäl anses tala för att huvudmannaskapet anförtros åt dem. Såsom kommittén påpekat förutsätter emellertid en sådan anordning dels att förbunden legaliseras, så att medlemskap i förbund blir obligatoriskt för alla kommuner inom dess verksamhetsområde, och dels att förbunden erhålla ekonomiska möjligheter att utöva huvudmannaskapet. Det kan emellertid ifrågasättas, om icke en legalisering av förbunden skulle medföra risk för att deras verksamhet tvingades in i alltför stela former. Ordandet av den ekonomiska sidan av saken stöter dessutom på vissa svårigheter av administrativ art. På grund härav och då bestämmelserna om huvudmannaskapet — även vid ett godkännande av något av de återstående båda alternativen — torde kunna erhålla sådan utformning, att garanti vinnes för att den erfarenhet på barnhemsvårdens område som finnes representerad i förbunden kommer att tillgodogöras, synas förbunden icke böra ifrågakomma såsom legala huvudmän för barnhemsvården. Tillräcklig anledning att oavsett detta meddela föreskrifter om legalisering av barnavårdsförbunden torde icke föreligga.

I valet mellan de återstående båda alternativen — *landstings-* och *statsalternativen* — har enhällighet icke uppnåtts inom kommittén. Medan majoriteten förordar landstingsalternativet, uttalar sig en minoritet för statsalternativet. Även i de över kommitténs förslag avgivna yttrandena föreligger stor meningsskiljaktighet härutinnan. I flertalet yttranden har dock landstingsalternativet lämnats företräde.

Efter övervägande av de skäl, som tala för och emot de båda nu ifrågasvarande alternativen, har jag i likhet med kommitténs majoritet funnit mig

böra förorda landstingsalternativet. Det synes vara av vikt för utvecklingen av barnhemsvården, att den erhåller lokal förankring. Såsom från olika håll understrukits ha landstingen redan nu såväl direkt som indirekt, genom bidragsgivning, varit verksamma på förevarande område, varför uppgiften icke kan anses främmande för dem. Barnhemsvården har även ur många synpunkter anknytning till sjukvården, som är en av landstingens huvuduppgifter.

I yttrandena från svenska landstingsförbundet och en del landsting har såsom förutsättning för att landstingen skulle kunna åtaga sig huvudmannaskapet för barnhemsvården angivits, att vissa andra uppgifter som nu åvilade landstingen skulle, i enlighet med ett av kommunalskatteberedningen avgivet förslag, avlyftas från dem. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan om en sådan minskning av landstingens uppgifter men anser att, oavsett om kommunalskatteberedningens berörda förslag genomföres eller ej, spörsmålet om huvudmannaskapet för barnhemsvården bör lösas i av mig förordad riktning.

Det legala huvudmannaskap för barnhemsvården varom här är fråga kan sägas ha en organisatorisk och en ekonomisk sida. Vad den förstnämnda sidan angår bör huvudmannaskapet innebära ansvar för att barnhemsvården inom länet blir ordnad på ett ändamålsenligt sätt. I överensstämmelse med vad nyss anförts bör härvid i allmänhet undersökas, om icke erforderliga behov kunna fyllas med anlåtande av de resurser som erbjudas av kommuner, barnavårdsförbund, stiftelser, föreningar eller andra frivilliga krafter. För varje landstingsområde och för varje stad, som icke deltagar i landsting, torde böra genom landstingets (stadens) försorg upprättas förslag till plan för barnhemsvårdens ordnande inom vederbörande område. Denna plan bör enligt min mening prövas och fastställas icke såsom kommittén föreslagit av socialstyrelsen utan av Kungl. Maj:t. Planen torde nämligen i allmänhet bliva avgörande för rätten till statsbidrag; den bör dessutom — såsom jag strax skall närmare utveckla — ange den takt, i vilken utbyggnaden av barnhemsvården inom området skall äga rum. Vid planens uppgörande bör en uppskattning ske av behovet av barnhemsvård av olika slag inom området samt undersökas, i vad mån dessa behov kunna tillgodoses genom redan befintliga barnhem och i vad mån nya barnhem behöva upprättas. Av skäl som framgå av vad som anförts i nästföregående avsnitt finner jag emellertid icke lämpligt att vid meddelande i barnavårdslagen av föreskrifter rörande ifrågavarande planer uttryckligen anknyta till de i 39 § 2 mom. av lagen — enligt dess föreslagna nya lydelse — angivna typerna av barnhem. Lämpligare synes en bestämmelse vara, att i planen skola upptagas barnhem till sådant antal och av sådan beskaffenhet, att inom området förefintliga behov av olika slag av barnhemsvård tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

Innehörden av huvudmannaskapets ekonomiska sida är, att huvudmannen

skall vara i sista hand ansvarig för att medel stå till förfogande för de i planen upptagna barnhemmens anordnande och drift. Enligt kommittéförslaget skall dock detta huvudmannens ekonomiska ansvar gälla allenast i den mån vårdplatserna äro avsedda för områdets gemensamma behov. De skäl som kommittén anfört för denna inskränkning finner jag bärande, trots de invändningar som från ett par håll rests mot förslaget härutinnan. Nämda regel bör givetvis icke utgöra hinder för landstinget att, i den mån så befinnes påkallat, lämna bidrag även till vårdplatser som endast få tagas i anspråk för täckande av behovet inom ett mera begränsat område, exempelvis en viss kommun. Sistnämnda vårdplatser måste ofta anses innebära en sådan lättnad för landstingets här ifrågavarande ansvarighet, att bidraget motiveras enbart därav.

I likhet med kommittén anser jag, att hemmen för psykopatiska och nervösa barn icke böra omfattas av landstingens (städernas) legala huvudmannaskap. Frågan om deras ställning anser jag mig icke böra upptaga i detta sammanhang.

Kommitténs tanke är, att statsbidrag skola utgå såväl till anordnande som till drift av de i planen upptagna barnhemmen i sådan utsträckning, att större andel av kostnaderna kommer att åvila staten än vederbörande landsting (stad). Mot denna princip synes ingen befogad erinran kunna göras, helst som genom en lämplig avpassning av statsbidragen skatteutjämningspunkterna — vilka anförts som ett av skälen för statsalternativet — kunna i viss mån tillgodoses. Vad kommittén föreslagit därom, att statsbidrag skall kunna utgå, förutom till kommun. landsting, förening eller stiftelse, jämväl till enskild person, finner jag mig kunna tillstyrka. Även i fråga om sättet för statsbidrags beviljande synes mig kommitténs ståndpunkt böra godtagas. — — — Det må särskilt påpekas, att den plan över barnhemsvårdens ordnande, som väsentligen bildar grundvalen för såväl statens som den legale huvudmannens skyldighet att bidraga till kostnaderna för barnhemmen, skall upprättas under huvudmannens medverkan och att denne alltså redan på detta stadium får ett väsentligt inflytande på barnhemsvårdens utformande i olika hänseenden. Statsbidragen torde alltså, såsom kommittén föreslagit, böra beviljas av Kungl. Maj:t, där fråga är om bidrag till anordnande av barnhem, och av socialstyrelsen beträffande statsbidrag till driften av barnhem. En central prövning av dylika frågor torde nämligen vara oundgänglig. Lämpligen bör dock vederbörande landstings förvaltningsutskott respektive vederbörande stad erhålla tillfälle att yttra sig över ansökan om statsbidrag till anordnande av barnhem av annan än landstinget eller staden. Till frågan om de närmare grunderna för statsbidragens utgående återkommer jag i ett senare avsnitt.

Därest vad här föreslagits beträffande statsbidrag till barnhem genomföres, synas bidrag till barnhem i allmänhet icke vidare böra utgå vare sig ur allmänna arvsfonden eller av allmänna barnhusets medel. I detta sam-

manhang vill jag framhålla, att jag icke nu är beredd att taga ställning till frågan om allmänna barnhusets framtida uppgifter. Jag anser i likhet med kommittén lämpligt, att barnhusets direktion erhåller uppdrag att verkställa utredning i detta hänseende, varvid dock representanter för statsverket böra medverka.

I detta sammanhang må framhållas, att hinder icke bör föreligga för två landsting eller för landsting och stad, som icke deltagit i landsting, att träda i samverkan för handhavande av barnhemsvården eller viss del därav. Möjlighet därtill finnes jämlikt bestämmelserna i lagen om kommunalförbund.

Kommittén föreslår, att planerna skola vara upprättade i sådan tid, att de kunna föreläggas 1945 års landstingsmöten och därefter ingivas till socialstyrelsen före den 1 oktober 1945. Häremot har invänts, att tillräcklig tid icke skulle stå till buds för planernas uppgörande. Det synes emellertid vara av vikt, att hithörande förhållanden snarast möjligt bliva föremål för vederbörande myndigheters prövning och att de statsbidrag till anordnande och drift av barnhem, som komma att föreslås, kunna börja utgå redan under nästkommande budgetår. Jag tillstyrker därför kommitténs förslag på denna punkt.

Enligt kommitténs förslag skall utbyggnaden av barnhemsvården äga rum under fem år, varför de av kommittén ifrågasatta stadganden, som avse huvudmannskapets organisatoriska sida, enligt övergångsbestämmelse till lagen icke skola gälla förrän fem år efter lagens ikraftträdande. Det är självfallet, att en övergångstid måste finnas, under vilken barnhemsvården successivt utbygges till önskad omfattning. Däremot finner jag det icke vara lämpligt att på förhand generellt fastställa en dylik övergångstid, gällande för samtliga landstingsområden och städer, som icke deltaga i landsting. Såsom kommitténs utredning visar, är barnhemsvårdens utveckling mycket växlande i olika delar av landet. För vissa områden kan därför barnhemsvårdens utbyggnad taga längre tid än för andra. Å andra sidan synes landstingens (städernas) skyldighet att svara för planens genomförande böra inträda omedelbart vid de nu föreslagna lagändringarnas ikraftträdande. Det riktiga torde vara, att i planen för barnhemsvården för varje landstingsområde eller stad angives, i vilken takt utbyggandet av barnhemsvården bör äga rum. Denna fråga kommer alltså under bedömning i samband med prövningen av planerna. Någon uttrycklig bestämmelse i lagen härom torde icke vara erforderlig. Den av kommittén föreslagna, här berörda övergångsbestämmelsen synes av nu angivna skäl böra utgå. Det torde emellertid böra förutsättas, att planerna i allmänhet skola vara genomförda inom den av kommittén föreslagna tiden, fem år efter lagens ikraftträdande.

Härefter återstår frågan om särskilda föreskrifter böra utfärdas rörande formerna för landstingens utövande av huvudmannskapet över barnhemmen. I yttrandena över kommitténs betänkande ha väsentligen två olika förslag i sådan riktning framkommit, nämligen dels förslag om införande

i landstingslagen av bestämmelse om skyldighet för landstingets förvaltningsutskott (ev. landstingets hälsovårds- och sjukvårdsberedning) att vid handläggning av ärenden rörande barnhemsvården tillkalla särskilda sakkunniga på barnavårdens område, och dels förslag om inrättande av en särskild styrelse för barnhemsvården med ordförande, utsedd av socialstyrelsen eller länsstyrelsen, och med ledamöter till lika antal utsedda av landstinget och länets barnavårdsförbund. Jag anser mig, i varje fall för närvarande, icke böra tillstyrka någotdera av dessa förslag. I många fall torde sakkunskap på barnavårdens område redan vara företrädd inom landstingets förvaltningsutskott. När så icke är fallet, synes det ligga i förvaltningsutskottets eget intresse att anlita erforderlig sakkunskap, varför någon uttrycklig bestämmelse om skyldighet att tillkalla särskilda sakkunniga knappast är av nöden. Att tillskapa en särskild styrelse med representanter från olika håll synes näppeligen böra nu föreskrivas. Sedan landstingets huvudmannaskap för barnhemsvården bestått någon tid, torde man kunna med större tillförlitlighet bedöma behovet av särskilda organisatoriska åtgärder av här avsett slag.

I *motionen II: 492* har framhållits, såsom ovan anförts, att länsstyrelsen skall bliva den myndighet, som godkänner plan för barnhemsvården. Som skäl härför anföres, att för granskning av planerna erfordrades i alldeles särskild grad lokalkännedom och att ingen central myndighet besatte denna i så hög grad som länsstyrelsen. Vid central granskning av dessa planer löpte man risk, att byggnadsfrågorna komme att bedömas standardmässigt.

E. Koncessionstvång och anmälningsplikt vid upprättande av barnavårdsanstalter.

Socialvårdskommittén föreslår i fråga om det allmännas kontroll vid upprättandet av barnhem, vilka icke åtnjuta statsbidrag, den ändringen av gällande bestämmelser i 41 § barnavårdslagen, att prövning av plan för barnhem, tillhörigt kommun eller landsting, skall verkställas samt tillstånd till upprättande av enskilt barnhem skall meddelas av socialstyrelsen i stället för såsom nu av länsstyrelsen. Enligt förslaget må upprättande av enskilt barnhem ej beviljas, med mindre socialstyrelsen finner, att hemmet med hänsyn till belägenhet, utrymme och inredning är så beskaffat, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran, ävensom att med hänsyn till hemmets ledning och personal samt ekonomiska förhållanden trygghet finnes för dess ändamålsenliga skötsel. I fråga om barnhem, som upprättas av landsting eller kommun, innebär kommitténs förslag även den ändringen i förhållande till gällande bestämmelser, att den plan, som skall underställas socialstyrelsen, skall omfatta icke blott själva lokaliteterna utan jämväl verksamheten som sådan. Bestämmelserna skola äga motsvarande tillämpning, där den, som driver barnavårdsanstalt, vill flytta denna till annan

lägenhet, utvidga anstalten eller vidtaga annan större förändring beträffande densamma eller där ombyte av innehavare skall ske. I olikhet med motsvarande bestämmelse i gällande lag skall detta tillämpas även beträffande barnhem, som drives av landsting eller kommun.

Enligt förslaget skola bestämmelserna om skyldighet att söka godkännande av plan för eller tillstånd till barnhem icke äga tillämpning, där enligt vad särskilt stadgats statsbidrag beviljats till anstaltens anordnande eller drift.

Kommittén föreslår vidare, att om någon ämnar upprätta barnavårdsanstalt för halvöppen vård, anmälan därom skall, innan anstalten tages i bruk för sådant ändamål, göras såväl hos socialstyrelsen som hos barnavårdsnämnden i den kommun, där anstalten är belägen. Dylik anmälan skall ock ske, innan barnkoloni första gången tages i bruk för avsett ändamål. Bestämmelsen skall dock ej gälla, där statsbidrag beviljats. Anmälningsskyldighet skall föreligga även då den, som driver anstalt, som nu sagts, vill flytta densamma till annan lägenhet, utvidga anstalten eller vidtaga större förändring beträffande densamma eller där ombyte av innehavare skall ske. Därvid tillägges, att om anstalten skall flyttas till annan kommun anmälan skall ske till barnavårdsnämnden i den kommun dit anstalten flyttats. Anmälningsskyldighet skall föreligga beträffande samtliga vid lagstiftningens ikraftträdande förefintliga anstalter av hithörande slag och skall verkställas inom sex månader från ikraftträdandet räknat.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu omförmälda spörsmål redogöres å s. 83—84 och 86 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

Upprättande av barnhem bör icke få äga rum utan kontroll från statlig myndighets sida. Detta bör även gälla barnhem, som skall drivas av landsting eller kommun. Sådan kontroll finnes redan nu; den utövas av länsstyrelserna, vilka granska planer över de barnhem, som upprättas av kommuner eller landsting, och meddela tillstånd till inrättande av andra barnhem.

Kommitténs förslag innebär, att kontrollen vid upprättande av barnhem skall centraliseras och överflyttas till socialstyrelsen. De bestämmelser härom, som äro avsedda att inflyta i barnavårdslagen, skola dock enligt kommitténs förslag icke avse de fall, då statsbidrag beviljats till barnhemnets anordnande eller drift. Kontrollen avses då skola äga rum i samband med prövning om ansökning om statsbidrag. Den skulle i dessa fall komma att handhavas av Kungl. Maj:t, då fråga är om statsbidrag till anordnande av barnhem, och eljest av socialstyrelsen. Skälet till denna utformning av bestämmelserna är, att man velat undvika dubbelprövning av hithörande ärenden.

Enligt min åsikt är det emellertid önskvärt, att barnavårdslagens bestämmelser om ifrågavarande kontroll erhålla generell giltighet. Med de regler om statsbidrag till barnhem, som kommittén föreslagit och som kunna av

mig i huvudsak godtagas, måste det antagas, att statsbidrag kommer att utgå till flertalet av de barnhem, som hädanefter komma att upprättas. Det synes knappast vara tillfredsställande, att barnavårdslagens bestämmelser om vad som skall iakttagas vid prövning av fråga om upprättande av nytt barnhem formellt skola gälla allenast de måhända ganska fåtaliga fall, då ansökan om statsbidrag icke göres.

Självfallet är emellertid, att dubbelprövning bör i möjligaste mån undvikas. Fördenskull bör prövning av fråga om upprättande av barnhem verkställas i samma ordning, som gäller för beviljande av statsbidrag. Med hänsyn härtill synas barnavårdslagens bestämmelser i förevarande hänseende böra innebära, att prövning av fråga om upprättande av barnhem skall handhavas av Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så bestämmer, av socialstyrelsen. I administrativ ordning torde i anslutning härtill böra föreskrivas, att prövningen bör handhavas av socialstyrelsen, dock att i det fall, att statsbidrag till barnhemmets anordnande begäres, frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I vissa yttranden har påyrkats, att prövningen av frågor om upprättande av barnhem alltjämt bör åvila vederbörande länsstyrelse. Av vad nyss anförts framgår, att jag anser prövningen böra äga rum centralt. För att även lokala synpunkter skola få tillfälle att göra sig gällande, bör dock regelmässigt länsstyrelsens yttrande infordras före avgörandet av ärende av detta slag. Uttrycklig lagbestämmelse härom synes dock icke vara erforderlig.

Liksom kommittén anser jag, att i samtliga hithörande ärenden granskning bör ske icke blott av lokalernas och anordningarnas lämplighet utan även av planläggningen av verksamheten och förutsättningarna för densamma, bl. a. kompetenskraven på personalen. Vad kommittén i övrigt anförts beträffande innebörden av prövningen föranleder icke heller någon erinran från min sida.

Den kontroll, varom här är fråga, bör icke inskränka sig till upprättandet av barnhem utan bör omfatta även de fall, då redan upprättade barnhem förflyttas, utvidgas eller mera väsentligt förändras eller ock överlåtas. Vad nu senast sagts synes i motsats till vad nu gäller böra ha avseende även å barnhem, som drivas av kommun eller landsting.

Vidkommande därefter barnkolonier och anstalter för halvöppen barnavård synes det mig välmotiverat att, såsom kommittén föreslagit, stadga skyldighet att göra anmälan om dylika anstalter till socialstyrelsen och barnavårdsnämnden. Att här införa koncessionstvång synes knappast vara av behovet påkallat, ej heller att utsträcka anmälningsplikten till att omfatta jämväl anmälan till länsstyrelsen. Anmälningsplikten bör gälla generellt, varvid märkes att ansökan om statsbidrag givetvis kan innefatta även anmälan om anstalten.

Anmälningsplikten bör jämväl avse barnkoloni eller anstalt för halvöppen barnavård, som trätt i verksamhet före den dag, då den nya lagstiftningen

träder i kraft. Särskild övergångsbestämmelse härom bör, såsom kommittén föreslagit, givas.

I *motionen II: 492* har, såsom ovan anförts, hemställts, att länsstyrelsen skall vara den myndighet, som skall godkänna plan, varom här förmäles.

F. Särskilda föreskrifter rörande intagning i barnhem och vistelsetiden vid sådana hem.

Socialvårdskommittén, vilken, såsom i det följande kommer att närmare beröras, föreslår inrättande vid länsstyrelserna (dock icke vid överståthållarämbetet) av särskilda tjänster, barnavårdsassistenttjänster, med uppgift bl. a. att öva tillsyn över barnavårdsanstalterna, föreslår införande i barnavårdslagen av en ny paragraf, 41 a §, enligt vilken medgivande till intagning av visst barn i barnhem skall lämnas av hemmets styrelse eller av styrelsen därtill förordnad person eller, där styrelse ej finnes, av hemmets ägare. Innan barn intages i barnhem, vars vårdplatser helt eller till huvudsaklig del äro avsedda för landstingsområdes gemensamma behov, bör samråd ha ägt rum med barnavårdsassistenten. Intagning i barnhem för varaktig vård skall ej få ske med mindre barnavårdsassistenten godkänner åtgärden.

Vidare föreslår kommittén en bestämmelse av innebörd, att barn ej må vårdas å barnhem under en längre sammanlagd tidrymd än tolv månader, med mindre barnavårdsassistenten lämnar medgivande därtill.

I Stockholm skall enligt kommitténs förslag godkännande och medgivande som nu sagts lämnas av socialstyrelsens barnavårdsinspektris.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu omnämda spörsmål redogöres å s. 91—93 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen bl. a.:

Mot principen, att barnhemmets ledning i allmänhet skall äga bestämmanderätt i fråga om barns intagning i hemmet, synes intet vara att erinra. Möjligen skulle kunna ifrågasättas om särskild lagbestämmelse härom verkligen är erforderlig. Såsom bakgrund till den omedelbart därpå följande bestämmelsen om samråd synes den dock böra godtagas.

I det följande kommer att förordas, att i varje län skall finnas en särskild befattningshavare, benämnd barnavårdsassistent, med vissa uppgifter inom barnavårdens område, bl. a. i fråga om tillsynen över barnavårdsanstalterna. Kommitténs förslag att före intagning i barnhem, som är avsett för landstingsområdes gemensamma behov, samråd med barnavårdsassistenten normalt skall äga rum, synes mig ändamålsenligt och tillstyrkes därför. I brådskande fall måste emellertid intagning kunna ske utan sådant samråd.

Såsom i vissa yttranden framhållits, torde däremot de föreslagna bestämmelserna om att barnavårdsassistentens medgivande skulle erfordras för intagning i barnhem för varaktig vård liksom även för vistelse i barnhem under längre sammanlagd tidrymd än 12 månader föra något för långt.

Ändamålet med dessa föreskrifter är tydligen främst att få kontroll över att barn icke vistas i barnhem under längre tid än som med hänsyn till omständigheterna finnes erforderligt. Det förefaller emellertid som om en smidigare form för uppnåendet av detta syfte skulle erhållas om man, i stället för skyldighet att söka tillstånd i angivna fall, föreskreve anmälningsskyldighet till barnavårdsassistenten, som efter granskning av anmälningarna skulle äga vidtaga behövliga åtgärder. Jag förordar därför att anmälningsskyldighet föreskrives beträffande intagning av barn å barnhem för varaktig vård, varvid undantag dock göres för det fall, att före intagningen samråd ägt rum med barnavårdsassistenten och denne tillstyrkt intagning. För samtliga barnhem bör vidare stadgas en periodvis -- förslagsvis varje halvår -- återkommande anmälningsskyldighet beträffande de barn, som vistats å barnhem i över ett år. Anmälningarna, som lämpligen skola göras skriftligen, böra innehålla sådana uppgifter, att därigenom de särskilda barnens behov av fortsatt vård å det barnhem, varom fråga är, kan bedömas.

Däremot torde icke — såsom från vissa håll ifrågasatts — behov av särskilda kontrollåtgärder beträffande intagning av barn å spädbarnshem vara för handen. Visserligen är det i allmänhet ett önskemål, att spädbarnen under amningstiden vistas hos modern, men det synes icke vara lämpligt att söka befordra uppfyllandet av detta önskemål genom att omgärda intagningen å spädbarnshem med särskilda föreskrifter.

Den anmälningsskyldighet, som nu berörs, måste självfallet kompletteras med befogenhet för den övervakande myndigheten, lämpligen länsstyrelsen, att vare sig anmälan skett eller ej, ingripa, när behov föreligger. För undvikande av tvekan på denna punkt, bör i 41 a § intagas uttrycklig bestämmelse om länsstyrelsens befogenhet i förevarande avseende. Befogenheten bör innefatta rätt att föreskriva, att visst å barnhem intaget barn icke vidare får vårdas därstädes.

G. Tillsynen över barnavårdsanstalterna. Åtgärder mot missförhållanden vid dessa.

Socialvårdskommittén föreslår till en början, att i 21 § barnavårdslagen skall införas bestämmelse om att barnavårdsanstalterna skola stå under socialstyrelsens tillsyn, men framhåller tillika, att detta icke får medföra, att länsstyrelserna undandrages befattning med barnavårdsanstalterna. Den lokala tillsynen bör enligt kommittén såsom nu åvila barnavårdsnämnderna och föreslår i 42 § 1 mom. barnavårdslagen bestämmelse om skyldighet för barnavårdsnämnden att noggrant tillse, att verksamheten vid envar barnavårdsanstalt, som är belägen inom kommunen, bedrivs med iakttagande av för anstalten gällande bestämmelser samt att förhållandena vid anstalten äro sådana, att där intagna barn kunna erhålla tillfredsställande vård och uppfostran samt vad angår barn, som äro intagna i barnhem, i händelse av sjukdom den

särskilda vård, som omständigheterna påkalla. — I 2 mom. av samma paragraf föreslår kommittén bestämmelse om rätt för socialstyrelsen att tills vidare medgiva barnavårdsanstalt befrielse från barnavårdsnämndens tillsyn.

Beträffande åtgärder mot missförhållanden vid barnavårdsanstalt föreslår kommittén bestämmelser i 42 a § barnavårdslagen, vilka delvis äro av samma innebörd som de nuvarande bestämmelserna i 59 § barnavårdslagen men i andra delar innebära vissa nyheter. I den nu föreslagna paragrafen stadgas sålunda, att om barnavårdsnämnd efter anmälan eller eljest finner, att verksamheten vid barnavårdsanstalt, som är belägen inom kommunen och som drives av annan än denna, bedrivs med åsidosättande av gällande bestämmelser, eller att förhållandena vid dylik anstalt äro sådana, att barn ej kunna där erhålla tillfredsställande vård och uppfostran, nämnden har att genom lämpliga föreställningar söka åstadkomma rättelse. Om anmälan har gjorts jämligt 17 § andra stycket barnavårdslagen — d. v. s. av kommunal myndighet, befattningshavare i statens, landstingets eller kommunens tjänst eller av i dylik tjänst ej anställd läkare, sjuksköterska eller barnmorska — och nämnden underlåter att vidtaga erforderliga åtgärder, skall den, som gjort anmälan, bringa förhållandet till socialstyrelsens kännedom. Om barnavårdsnämndens åtgärd ej leder till åsyftad verkan, har nämnden att anmäla saken hos socialstyrelsen. Råda i barnavårdsanstalten sådana missförhållanden, att barn icke kunna utan fara för liv eller hälsa vårdas där till dess socialstyrelsen hiiner besluta i ärendet, har barnavårdsnämnden att tillse, att å anstalten intagna barn skiljas därifrån samt, där så finnes erforderligt, genom nämndens försorg beredas lämplig vård. Om socialstyrelsen i anledning av anmälan eller eljest finner, att missförhållande föreligger vid barnavårdsanstalt, skall anstaltens styrelse eller dess innehavare åläggas att vidtaga tjänliga åtgärder för missförhållandets avhjälpan. Finnes sådan åtgärd otjänlig eller utan verkan, skall socialstyrelsen återkalla tillståndet till verksamhetens bedrivande, där sådant lämnats, samt eljest meddela förbud för barns mottagande å anstalten. — Slutligen föreskrives, att vad sålunda stadgas skall äga motsvarande tillämpning, när barnavårdsnämnden eller socialstyrelsen finner anledning antaga, att missförhållande kommer att föreligga vid barnavårdsanstalt för halvöppen vård eller barnkoloni.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu omförmälda spörsmål redogöres å s. 99—102 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen bl. a. följande:

Kommitténs förslag i fråga om tillsynen över barnavårdsanstalterna innebär till en början, att denna tillsyn icke såsom nu skall vara reglerad som ett särskilt slag av fosterbarnskontroll utan skall vara helt skild från denna och att i samband därmed den nu gällande bestämmelsen om att å barnhem intagna barn skola anses såsom fosterbarn upphäves. Vad kommittén

härutinnan föreslagit, vilket icke mött någon erinran i yttrandena, synes välbetänkt, varför förslaget tillstyrkes.

I fråga om tillsynens ordnande innebär kommitténs förslag den nyheten, att socialstyrelsen skall vara central tillsynsmyndighet över barnvårdsanstalterna. I övrigt skall tillsynen enligt förslaget i princip vara ordnad på samma sätt som nu, med barnvårdsnämnderna och länsstyrelserna såsom lokala tillsynsorgan. Beslut om återkallande av tillstånd att driva visst barnhem samt om förbud mot barns mottagande i barnvårdsanstalt skall det dock enligt förslaget ankomma på socialstyrelsen att meddela.

Uti några av de inkomna yttrandena har kommitténs förslag i denna del väckt gensaga. Man har därvid ansett, att förslaget innebure en alltför stark centralisering av tillsynsverksamheten och att en reform i denna riktning i varje fall icke borde vidtagas, innan socialvårdens organisation i dess helhet blivit föremål för prövning.

Vad först angår frågan om socialstyrelsens ställning som central tillsynsmyndighet över barnvårdsanstalterna bör framhållas, att de ändrade bestämmelser beträffande barnvårdsanstalternas — särskilt barnhemmens — verksamhet, som jag i det föregående tillstyrkt, bl. a. innebära en allmän översyn och planläggning av förhållandena på detta område i syfte att rationalisera och effektivisera verksamheten i fråga. Detta syfte synes bäst kunna förverkligas genom att en central myndighet erhåller tillsyn över verksamheten. Erfarenheten har för övrigt även ur andra synpunkter visat, att behov av en sådan tillsynsmyndighet föreligger. Härtil kommer, att barnvårdsanstalterna i fortsättningen i väsentlig utsträckning torde komma att drivas med bidrag av statsmedel, vilka torde böra beviljas centralt. Det synes då vara naturligt, att den centrala myndighet, som skall handlägga statsbidragsfrågorna, även erhåller ställning av tillsynsmyndighet. Med hänsyn till nu anförda omständigheter finner jag mig böra i princip tillstyrka kommitténs förslag på denna punkt.

Jag förutsätter, att socialstyrelsen vid den centrala tillsynen över barnvårdsanstalterna samråder med medicinalstyrelsen i frågor, som röra hälso- och sjukvård. Särskilt stadgande härom i barnvårdslagen torde icke vara erforderligt.

Vad angår grundragen av tillsynens organisation i övrigt — sådana de angivits i kommitténs motivering — står jag på i huvudsak samma ståndpunkt som kommittén. Tillsynen bör alltså i första hand i allmänhet åligga barnvårdsnämnderna. Länsstyrelserna böra ha rätt och skyldighet att övervaka och inspektera barnvårdsanstalternas verksamhet och ingripa mot missförhållanden, varemot den strängaste åtgärden — återkallande av tillstånd att driva visst barnhem eller meddelande av förbud för viss barnvårdsanstalt att vidare mottaga barn — bör ankomma på socialstyrelsen. Vad sist sagts bör av praktiska skäl gälla även i de fall, att tillstånd meddelats av Kungl. Maj:t.

Emellertid synes den utformning, som bestämmelserna om åtgärder mot missförhållanden vid barnavårdsanstalt erhållit i 42 a § av kommitténs förslag, icke giva klart uttryck för det sålunda förordade systemet. Länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter i förevarande hänseende beröras icke i bestämmelsen i fråga. Det stadgas bl. a., att barnavårdsnämnd skall göra anmälan till socialstyrelsen, när de av nämnden vidtagna åtgärderna icke leda till åsyftad verkan, att anmälan till socialstyrelsen jämväl skall ske, när kommunal myndighet, statlig eller kommunal befattningshavare, läkare m. fl. gjort anmälan om missförhållande till barnavårdsnämnden utan att detta föranlett någon nämndens åtgärd samt att det skall åligga socialstyrelsen att ålägga barnavårdsanstalts innehavare eller styrelse att vidtaga tjänliga åtgärder för avhjälpan av missförhållande. Visserligen tillkommer det länsstyrelsen jämlikt 81 § 2 mom. barnavårdslagen — vilken bestämmelse av kommittén förutsättes skola kvarstå oförändrad — att då missförhållande föreligger, vars avhjälpan enligt lagen ankommer på barnavårdsnämnd eller styrelse för anstalt, tillhålla nämnden eller styrelsen att vidtaga erforderlig åtgärd. Denna bestämmelse synes här icke vara tillräcklig. Det bör tydligt utsägas, att länsstyrelserna skola kvarstå såsom lokala övervakningsmyndigheter över barnavårdsanstalterna, och länsstyrelserna böra erhålla befogenhet att ålägga barnavårdsanstalts innehavare eller styrelse att vidtaga åtgärder för missförhållandens avhjälpan. Frånvaron av dylika föreskrifter stämmer — såsom överståthållarämbetet framhållit i sitt yttrande — icke väl överens med länsstyrelsernas egenskap av besvärinstans i förhållande till barnavårdsnämnderna och deras ställning till kommunala organ överhuvud taget. Föreskrifter som nu sagts böra införas i 42 a § barnavårdslagen. Som följd härav bör det även där stadgas, att anmälan i de särskilda fall, som nyss nämnts, skall göras hos länsstyrelsen, icke hos socialstyrelsen. Däremot böra de längst gående åtgärderna, såsom förut framhållits, vara förbehållna socialstyrelsen.

Fråga uppkommer nu, huruvida även socialstyrelsen i egenskap av central tillsynsmyndighet bör jämte länsstyrelserna äga befogenhet att ålägga barnavårdsanstalts innehavare eller styrelse att vidtaga vissa åtgärder för att avhjälpa missförhållande vid anstalten. Då det här — åtminstone teoretiskt — föreligger viss risk för kompetenskonflikter mellan socialstyrelsen och länsstyrelserna, anser jag, att socialstyrelsen icke bör äga befogenhet att direkt meddela sådant åläggande. Jag förutsätter härvid, att ett intimt samarbete kommer att äga rum mellan socialstyrelsen och länsstyrelserna. Emellertid synes det vara lämpligt, att i lagen gives uttrycklig föreskrift om skyldighet för länsstyrelse att fortlöpande lämna socialstyrelsen underrette om de ingripanden, som vidtagas av länsstyrelsen, och om övriga förhållanden av större vikt beträffande barnavårdsanstalterna inom länet.

Kommittén föreslår en särbestämmelse beträffande anstalter för halvöppen barnavård och barnkolonier av innebörd, att socialstyrelsen skulle

kunna ingripa mot en dylik barnavårdsanstalt redan innan den trätt i verksamhet, om nämligen styrelsen finner anledning föreligga till antagande, att barn där icke komma att erhålla tillfredsställande vård och uppfostran. Det kan emellertid ifrågasättas, om en dylik särbestämmelse är erforderlig. Om socialstyrelsen, innan sådan anstalt börjar sin verksamhet, finner, att anstalten icke bör komma till stånd, kan detta mål säkerligen nås därigenom, att styrelsen underrättar anstaltens innehavare om att styrelsen, därest anstalten öppnas, kommer att ingripa mot densamma. Jag anser därför bestämmelsen i fråga icke böra upptagas i lagen.

Liksom kommittén anser jag, att socialstyrelsen bör äga möjlighet att föreskriva, att viss barnavårdsanstalt skall vara undantagen från barnavårdsnämndens tillsyn. Däremot kan jag icke förorda det i ett par yttrandena framlagda förslaget, att vissa anstalter skola vara generellt undantagna från barnavårdsnämndernas tillsyn. Avgörande synes här böra träffas från fall till fall. Från länsstyrelsens och socialstyrelsens inspektion bör ingen anstalt vara undantagen.

I *motionen II: 492* avstyrkes såsom ovan nämnts förslaget, att socialstyrelsen skall bliva central tillsynsmyndighet över barnavårdsanstalterna. I motiveringen anföres bl. a.:

Länsstyrelsen är bättre än en centralmyndighet skickad att utöva tillsyn över barnavårdsverksamheten, häri även inbegripet barnavårdsanstalterna. Länsstyrelsen är väl förtrogen med de lokala förhållandena inom länet. Den besitter en personkänedom, som är av utomordentligt värde för bedömandet av hithörande frågor, och länsstyrelsen har till sitt förfogande barnavårdskonsulenten, vilken givetvis äger förutsättningar att lämna länsstyrelsen vägledande upplysningar för prövning av uppkomna ärenden.

I samma mån, som tillsynen över kommunal verksamhet förlägges till central myndighet, försvåras samarbetet mellan tillsynsmyndigheten och den kommunala myndigheten. En på 25-årig verksamhet byggd erfarenhet har lärt mig uppskatta värdet av att den kommunala självbestämmelserätten — även om densamma formellt är upphävd — åtminstone skeubart hålles vid liv. Detta senare har möjliggjorts i vad det avser samhällets barnavård genom förtroendefullt samarbete mellan länsstyrelsen och de kommunala myndigheterna. Samarbetet upprätthålles genom personliga överläggningar. Uppkomna missförhållanden ha under enkla former tillrättalagts, och omfattande byggnadsplaner ha under samma former lösts på för båda parter tillfredsställande sätt.

Värdet av nyss angivet samarbete är så påtagligt, att mycket starka skäl böra kunna förebäras för att försvåra detta samarbete.

II. Fosterbarnslagstiftningen.

A. Nuvarande förhållanden.

Fosterbarn är enligt 49 § barnavårdslagen barn under 16 år, som mot ersättning fostras hos annan än föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, eller som är intaget å barnhem. Då

särskilda omständigheter därtill föranleda, äger barnavårdsnämnden eller, i brådskande fall, dess ordförande besluta, att barn under 16 år, vilket vistas hos annan än föräldrar eller förmyndare som nyss nämnts men icke enligt vad nyss sagts är att hänföra till fosterbarn, skall tills vidare anses såsom sådant.

I 49 § barnavårdslagen definieras vidare *fosterhem* såsom enskilt hem, vari fosterbarn mottagits, och *barnafostrare* såsom den som i fosterhem mottagit fosterbarn samt, då fråga är om anstalt, dennas föreståndare.

Fosterbarn står under barnavårdsnämndens tillsyn i enlighet med de bestämmelser, som äro givna i 7 kap. barnavårdslagen. Detta skall dock jämlikt 50 § samma lag icke gälla elev i skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt eller barn, som är intaget i anstalt för abnorma eller vanföra, ej heller av kommunens barnavårdsnämnd omhändertaget barn, som vistas inom kommunen.

Om mottagande av fosterbarn skall barnafostraren jämlikt 51 § barnavårdslagen göra anmälan hos barnavårdsnämnden, i stad eller köping med egen kommunalförvaltning inom två dagar och annorstädes inom åtta dagar efter fosterbarnets mottagande. Anmälan skall av barnafostraren även göras till barnavårdsnämnden, då fosterhem eller barnhem flyttas till annan lägenhet inom kommunen. Flyttas fosterhem eller barnhem till annan kommun, skall barnafostraren göra anmälan dels före avflyttningen hos barnavårdsnämnden i avflyttningskommunen och dels hos barnavårdsnämnden i inflyttningskommunen. Om fosterbarn avlidit eller barnafostraren lämnat barnet ifrån sig, skall barnafostraren jämväl göra anmälan därom till barnavårdsnämnden, i sistnämnda fall med uppgift om namn och adress å den, som övertagit barnet. Försummelse av anmälningsplikt medför jämlikt 73 § böter. Barnavårdsnämnden äger dessutom i sådant fall jämlikt 57 § meddela barnafostraren föreläggande att lämna barnet ifrån sig ävensom förbud att vidare mottaga fosterbarn.

Beträffande barnavårdsnämndernas tillsyn över fosterbarnen gälla samma bestämmelser som enligt vad i det föregående angivits äro givna beträffande barnavårdsnämndernas tillsyn över barnhemmen (52 och 53 §§ barnavårdslagen).

Om åtgärder mot missförhållanden i fosterhem givas föreskrifter i 54—58 §§ barnavårdslagen. Det stadgas här, att då barnavårdsnämnd finner, att fosterbarn med hänsyn till barnafostrarens personliga egenskaper eller förhållandena i övrigt icke hos honom erhåller tillfredsställande vård och uppfostran, nämnden skall genom lämpliga föreställningar söka åstadkomma rättelse. Nämnden kan därvid föreskriva, att barnafostraren skall anlita lämplig, till stöd för barns hemuppfostran inrättad anstalt eller att barnet skall hållas till av nämnden bestämd, lämplig sysselsättning. Om dessa åtgärder äro gagnlösa eller ha sådana åtgärder vidtagits, utan att rättelse vunnits, skall nämnden förelägga barnafostraren att inom viss tid lämna barnet

ifrån sig till den som är skyldig taga vård om detsamma. Nämnden kan även omhändertaga barnet för samhällsvård. Föreläggande eller omhändertagande, som nu sagts, förutsättes regelmässigt skola äga rum, då fosterbarnet icke uppnått ett års ålder och barnafostraren redan för vård omhänderhar två sådana fosterbarn, men nämnden äger göra undantag från denna princip, då särskild anledning därtill förekommer.

Om nämnden, på sätt nu sagts, meddelat föreläggande för barnafostrare att lämna fosterbarn ifrån sig eller omhändertagit fosterbarn, äger nämnden tillika, om skäl därtill föreligger, meddela barnafostraren förbud att vidare mottaga fosterbarn. Redan innan fosterbarn mottagits, kan sådant förbud meddelas person, som kan antagas ha för avsikt att mottaga fosterbarn, om med hänsyn till hans personliga egenskaper eller förhållandena i övrigt fara föreligger, att fosterbarn icke kan hos honom erhålla tillfredsställande vård och uppfostran. Nämnden kan även utfärda förbud mot fosterbarns mottagande i hälsovådlig lägenhet. — Om en person erhållit förbud att mottaga fosterbarn, gäller förbudet, även om personen flyttar till annan kommun. För att effektivisera denna bestämmelse lämnas i lagen föreskrifter om inbördes anmälningsskyldighet mellan barnavårdsnämnderna i avflyttnings- och inflyttningskommunerna. Finner barnavårdsnämnden, att barn, som överlämnats till fosterhem inom kommunen av barnavårdsnämnden i annan kommun, ej erhåller tillfredsställande vård och uppfostran eller att det genom vanart utövar menlig inverkan på andra barn, skall underrättelse härom ofördröjligen meddelas den nämnd, som överlämnat barnet till fosterhemmet.

Beträffande undantag från bestämmelserna om fosterhems vård givas föreskrifter i 60 § barnavårdslagen. I 1 och 2 mom. av denna paragraf äro intagna stadganden, som gälla såväl barnhem som fosterhem. Angående deras innehåll hänvisas till vad förut anförts om barnhemmen. I 4 mom. stadgas, att barnavårdsnämnden må, då synnerliga skäl därtill föranleda, medgiva befrielse beträffande fosterhem från tillämpning av här ifrågasvarande bestämmelser, dock icke från den i 51 § stadgade anmälningsskyldigheten.

Å s. 106—108 i propositionen återgives härefter en redogörelse av socialvårdskommittén angående fosterbarnskontrollens ordnande i övrigt.

B. Fosterbarnsbegreppet.

Socialvårdskommittén föreslår, att 49 § 1 mom. barnavårdslagen skall er- hålla sådan lydelse, att varje barn under 16 år, som fostras hos annan än föräldrarna, skall betraktas såsom fosterbarn, alltså även om ersättning icke utgår. Vidare föreslår kommittén införande av ett nytt moment (2 mom.) i 53 § av innehåll, att fosterbarn står under barnavårdsnämnds tillsyn, intill dess barnet fyllt 16 år, men att nämnden må, där så prövas

lämpligt för att förebygga vanart hos barnet eller för att främja dess yrkesutbildning eller när eljest särskild anledning föreligger, besluta, att fosterbarn skall stå under tillsyn viss tid därefter, dock i intet fall längre än till fyllda 18 år.

Beträffande barn, som fostras hos adoptant eller särskilt förordnad förmyndare, anför kommittén:

Vad först angår barn, som fostras hos adoptant, så torde det otvivelaktigt i vissa fall finnas fog för samhälleligt ingripande i annan form än genom förebyggande åtgärder enligt barnavårdslagen eller omhändertagande för samhällsvård och skyddsuppfostran. Med hänsyn till adoptivförhållandets natur ingiver det dock betänkligheter att föreslå en utsträckning av fosterbarnskontrollen att omfatta även adoptivbarn. Dessa böra även i det hänseende, varom nu är fråga, jämföras med barn, som fostras hos sina naturliga föräldrar, och frågan om en utvidgad samhällskontroll över dessa barns vård bör därför enligt kommitténs mening behandlas i samband med en framtida revision av samhällsvårds- och skyddsuppfostransinstitutet.

Förhållandet är ett annat, när det gäller barn, som fostras hos förmyndare, som tillika är vårdnadshavare. I vissa fall sker en automatisk överflyttning av vårdnaden på förmyndaren, och varken domstol eller annan myndighet beredes härvid tillfälle att pröva dennes personliga förutsättningar som barnafostrare. Även i de fall, där prövning skett, kunna mången gång efter längre eller kortare tid inträffa förändringar i förmyndarens hemmiljö och i hans personliga förhållanden över huvud taget — icke minst i hans förhållande till barnet — vilka aktualisera ett behov av samhällelig tillsyn. För närvarande beror det ofta på en slump, om missförhållanden i fråga om förmyndarens rent personliga omvårdnad om barnet komma i dagen, medan hans ekonomiska förvaltning är underkastad en rigorös kontroll. Kommittén har funnit lagstiftningens nuvarande ståndpunkt otillfredsställande och föreslår därför, att även sådana barn, som vistas hos förmyndare, vilken tillika är vårdnadshavare, skola anses som fosterbarn.

Kommittén framhåller, att den nuvarande möjligheten för barnavårdsnämnd att genom särskilt beslut förklara ett barn under 16 år för fosterbarn borde bibehållas.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag i vad angår nu ifrågavarande spörsmål redogöres å s. 111—113 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

Kommitténs förslag beträffande innebörden av begreppet fosterbarn innebär i förhållande till vad nu gäller å ena sidan en inskränkning av begreppet, i det att barn, som äro intagna i barnhem, icke vidare skola anses såsom fosterbarn, och å andra sidan en utvidgning av begreppet till att omfatta dels fall, då ersättning icke utgår, dels ock fall, då barnet fostras hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet.

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört (avd. I G) föranleder den föreslagna inskränkningen av begreppet ingen erinran från min sida. Såsom fosterbarn komma alltså i fortsättningen endast sådana barn att betraktas,

vilka fostras i enskilda hem. Definitionen i 49 § 1 mom. torde böra utformas i överensstämmelse härmed.

Förslaget att utvidga fosterbarnsbegreppet till att omfatta även fall, då ersättning icke utgår, har mött invändningar från några håll. Farhågor ha uttalats för att därigenom personer, som eljest skulle vara villiga att mottaga barn utan ersättning, skulle bliva avskräckta därifrån. Vidare fruktar man, att barnavårdsnämndernas arbetsbörda kommer att ökas alltför mycket till men för fosterbarnskontrollens effektivitet.

De anförda invändningarna sakna ingalunda grund. Enligt min åsikt äro emellertid de skäl, som kommittén anført för sitt förslag i förevarande hänseende, så starka, att invändningarna icke kunna tillmätas avgörande betydelse. Den befarade avskräckande verkan av utvidgningen torde kunna motverkas genom ett smidigt handhavande av fosterbarnskontrollen från barnavårdsmyndigheternas sida. Jag anser mig därför böra tillstyrka den föreslagna utvidgningen.

I enlighet med kommittén anser jag adoptivföräldrar i förevarande hänseende böra såsom nu vara helt likställda med naturliga föräldrar.

Kommitténs förslag, att jämväl barn, som fostras hos särskilt förordnad förmyndare, vilken tillika har vårdnaden om barnet, skall anses som fosterbarn, finner jag mig icke kunna tillstyrka. Förmyndares vårdnadsskyldighet grundar sig i dessa fall direkt eller indirekt på ett av domstol meddelat beslut, och det synes med hänsyn härtill knappast vara lämpligt, att barnavårdsnämnden skall äga ingripa mot dylik förmyndare under andra förut sättningar än som gälla för ingripande mot föräldrar.

Av skäl, som kommittén anført, synes det icke vara lämpligt att nu företaga en allmän höjning av den för fosterbarnsbegreppet gällande åldersgränsen, 16 år. Kommitténs förslag att införa möjlighet för barnavårdsnämnd att i särskilda fall besluta om utsträckning av fosterbarnskontrollen till dess barnet fyllt 18 år, finner jag emellertid välmotiverat och tillstyrker därför detsamma. Bestämmelsen synes dock efter viss redaktionell omarbetning böra överflyttas till 49 § 1 mom.

I *motionerna I: 336* och *II: 526* har såsom förut nämnts yrkats bifall till socialvårdskommitténs förslag att jämväl barn, som fostras hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, skall anses såsom fosterbarn. I motiveringen anføres härom bl. a.:

Det synes oss som om departementschefen härvidlag alltför ensidigt betraktat frågan ur juridisk synpunkt samt förbisett de psykologiska faktorerna. När det gäller barn, som vårdas hos en särskild utsedd förmyndare, kan man icke utan vidare räkna med förekomsten av de känsloloband från vårdnadshavarens sida, som utgöra den förnämsta garantien för en god hemmiljö för barnet. Redan av detta skäl synes det oss därför vara väl motiverat att utsträcka fosterbarnstillsynen över förmyndarbarnen. Det måste dock anses att samhället genom att på judiciell väg överflytta vårdnaden å förmyndaren har ålagt sig ett visst ansvar för barnets fortsatta välfärd. Såsom

socialvårdskommittén framhållit, tager sig detta ansvar för närvarande allenast uttryck i en rigorös ekonomisk kontroll. Visserligen prövar domstolen i samband med vårdnadsbeslutet även frågan om förmyndarens lämplighet som vårdnadshavare, men man kan dock icke förutsätta, att förmyndarens hemmiljö och särskilt frågan om dennes hustrus lämplighet som vårdnadshavare alltid blir ingående prövad. Dessutom kunna, såsom socialvårdskommittén framhåller, efter vårdnadsbeslutet inträffa förändringar i hemmiljön, vilka kunna lända barnet till skada. Därtill kommer, att domstolen i vissa speciella fall icke alls medverkar vid vårdnadens överflyttande.

I dessa vårdnadsförhållanden måste man också tyvärr räkna med att just förmyndarens *ekonomiska* målsmanskap över myndlingen kan leda till vissa friktioner mellan förmyndaren och barnet, vilka icke kunna undgå att sätta sin prägel å hemmiljön och som i vissa fall kunna göra en kontinuerlig kontroll över vårdnaden erforderlig.

Departementschefen kan möjligen ha fruktat för en viss motsättning mellan domstolen och barnavårdsnämnden, till exempel så att barnavårdsnämnden skulle kort tid efter ett vårdnadsbeslut från domstolen förklara förmyndaren olämplig såsom barnafostrare. I den mån sådana farhågor ha medverkat till departementschefens ståndpunktstagande torde de ha tillerkänts alltför stor betydelse. Vid utövandet av fosterbarnstillsynen har barnavårdsnämnden att följa barnavårdslagens bestämmelser, och det synes oss utslutet att en nämnd i oträngt mål skulle ingripa i ett vårdnadsförhållande, som tillkommit efter domstolens beslut.

En utvidgning av fosterbarnsbegreppet på sätt socialvårdskommittén föreslagit skulle säkerligen ej bli alltför betungande för barnavårdsnämnderna, då tillsynen i åtskilliga fall, särskilt när släktskapsförhållande föreligger mellan förmyndaren och myndlingen, ej behövde bliva regelbunden. Det är emellertid av vikt, att barnavårdsnämnden får kännedom om dessa vårdnadsförhållanden och sättes i tillfälle att i varje särskilt fall i den utsträckning som finnes erforderlig följa förmyndarens sätt att fullgöra sin vårdnadsplikt på det personliga området.

C. Koncessionstvång och anmälningsplikt beträffande fosterbarn m. m.

Socialvårdskommittén föreslår, att i 51 § barnavårdslagen ändringar av i huvudsak följande innebörd skola göras.

1. För mottagande i fosterhem av barn under ett år erfordras tillstånd av barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet är beläget, varvid ansökan om tillstånd skall göras av den som ämnar mottaga barnet.

2. Om barn över ett år skall överlämnas såsom fosterbarn till enskilt hem skall i god tid och senast tre dagar före överlämnandet (mottagandet) av barnet anmälan hos barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet är beläget, göras såväl av den som överlämnar som den som mottager barnet.

3. Anmälan av barnafostrare till barnavårdsnämnden skall jämväl ske innan fosterhem flyttas till annan lägenhet, varvid, om fosterhemmet flyttas till annan kommun, anmälan skall ske hos barnavårdsnämnd såväl i avflyttnings- som inflyttningskommun.

Beträffande undersökning av fosterhems beskaffenhet

stadgas i 52 § 1 mom. barnavårdslagen i dess av kommittén föreslagna lydelse, att när ansökan eller anmälan jämlikt 51 § barnavårdslagen inkommit till barnavårdsnämnden — liksom även då nämnden eljest finner anledning antaga, att någon har för avsikt att mottaga fosterbarn — nämnden har att ofördröjligen låta verkställa undersökning av hemmets beskaffenhet, så framt den icke redan äger noggrann kännedom om hemmet. — Ytterligare bestämmelser om denna undersökning lämnas i ett av kommittén upprättat förslag till stadga angående fosterbarnsvård och fosterbarnskontroll. Det förutsättes här, att undersökningen skall verkställas genom personligt besök i det tilltänkta fosterhemmet av särskilt utsedda personer, fosterbarnsinspektörer, eller andra lämpliga personer. Vidare stadgas, att där anledning finnes att antaga, att barnafostraren eller annan i fosterhemmet boende är behäftad med sjukdom, som kan komma att menligt inverka på barnets kroppsliga eller själsliga hälsa, undersökaren skall söka föranstalta om läkarundersökning av denne.

Socialvårdskommittén föreslår vidare, att i 52 § 2 mom. barnavårdslagen skola införas vissa bestämmelser om fosterhems beskaffenhet. Det ålägges här till en början barnavårdsnämnderna att vid prövning av fosterhems och barnafostrares lämplighet såvitt möjligt tillse, att erforderliga förutsättningar äro för handen för att barnet skall erhålla vård och uppfostran likvärdig med den som beredes i ett gott föräldrahem, ävensom för att mellan fosterbarnet och barnafostraren skulle kunna uppkomma samma band som mellan naturliga föräldrar och deras barn. Det anges vidare, att barnafostrare i regel böra vara äkta makar, att ålderskillnaden mellan barnafostrare och fosterbarn ej böra vara större än som med hänsyn till barnets vård och fostran är lämpligt, att, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, i samma fosterhem icke må samtidigt vårdas flera än två fosterbarn, med mindre samtliga äro syskon, samt att, om barnafostraren har egna barn vilka vårdas i föräldrahemmet, fosterbarnet bör vara yngre än dessa.

Nu nämnda stadgande kompletteras enligt kommitténs förslag av vissa föreskrifter i 3 mom. samma paragraf. Sålunda skall barnavårdsnämnden, där nämnden i anledning av ansökan, anmälan eller eljest finner fara föreligga, att fosterbarn icke kan erhålla tillfredsställande vård och uppfostran hos person, som kan antagas ha för avsikt att mottaga sådant barn, meddela förbud för honom att mottaga fosterbarn. Vidare skall enligt 4 mom. av paragrafen generellt förbud att mottaga fosterbarn gälla för den som lider av tuberkulos i smittsamt skede eller könssjukdom i sådant skede, ävensom för hem, i vilket hushållsmedlem är behäftad med sådan sjukdom. För åsidosättande av förbud, som nu nämnts, stadgas straff i 73 §.

Tre av kommitténs ledamöter avstyrka i särskilt yttrande den i 51 § föreslagna dubbla anmälningsskyldigheten och uttala, att anmälningsskyldighet borde åligga endast den, som ämnade mottaga barnet.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu behandlade spörsmål redogöres å s. 125—127 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

På varje fosterhem måste ställas det kravet, att där skall kunna lämnas tillfredsställande vård och uppfostran, och det bör åligga barnavårdsmyndigheterna att tillse, att detta krav blir uppfyllt. Härför erfordras dels att vederbörande myndighet får tillfälle att på ett så tidigt stadium som möjligt taga ställning till frågan om fosterhemmets lämplighet, dels ock att en fortlöpande kontroll över hemmen utövas från barnavårdsnämndernas sida. Denna fortlöpande kontroll kommer att behandlas i ett följande avsnitt. Här skall närmast upptagas frågan om prövningen av fosterhems lämplighet och därmed sammanhängande spörsmål.

I likhet med kommittén anser jag den prövning och kontroll, varom här är fråga, i första hand böra åligga barnavårdsnämnderna. En mera centraliserad prövning av fosterhemmens beskaffenhet torde knappast vara möjlig att genomföra.

Den bästa garantien för att i varje särskilt fall lämpligt fosterhem erhålles skulle uppenbarligen vinnas genom ett stadgande om att barn finge mottagas såsom fosterbarn endast under förutsättning, att fosterhemmet blivit godkänt av barnavårdsnämnden. I likhet med kommittén anser jag emellertid det föra för långt att införa dylikt koncessionstvång för samtliga fosterhem. I varje fall synes först böra prövas, om icke tillfredsställande resultat skall kunna uppnås med ett enklare system.

Kommitténs förslag går ut på att koncessionstvång skall gälla i begränsad utsträckning, nämligen i fråga om fosterbarn under ett år, men att man i övrigt skall inskränka sig till en anmälningsskyldighet till barnavårdsnämnden, vilken skyldighet dock, i motsats till vad nu gäller, skall fullgöras innan barnet mottages såsom fosterbarn — senast tre dagar dessförinnan — och skall åligga såväl den som överlämnar barnet som den som mottager det samma.

De skäl, som kommittén anfört för införande av koncessionstvång beträffande barn under ett år, synas bärande, och jag får alltså tillstyrka förslaget i denna del. Bestämmelsen härom bör avse endast barn, som emottagas efter det lagändringen trätt i kraft. Den, som före lagändringens ikraftträdande mottagit fosterbarn under ett år, bör utan särskilt tillstånd av barnavårdsnämnden vara oförhindrad att behålla barnet, såvida nämnden icke med stöd av 55 § barnavårdslagen ålägger honom att lämna barnet ifrån sig. Härom torde särskild övergångsbestämmelse böra införas.

Beträffande anmälningsskyldigheten i fråga om övriga fosterbarn anser jag kommitténs förslag såtillvida lämpligt, som den nuvarande regeln om anmälan *efter* fosterbarns mottagande bör utbytas mot en skyldighet att verkställa anmälan *före* mottagandet av barnet. De är otvivelaktigt ur foster-

barnets synpunkt fördelaktigt, om barnavårdsnämnden har möjlighet att pröva det blivande fosterhemmets beskaffenhet redan innan barnet mottages där. Missförhållanden torde därigenom mången gång kunna förebyggas. Att medhinna sådan prövning på den korta tiden av tre dagar synes dock i många fall vara svårt. Det synes därför vara lämpligare att utsträcka anmälningstiden till senast en vecka före den dag, då fosterbarnsförhållandet skall anses taga sin början. Barnavårdsnämnden bör dock ha rätt att medgiva, att barn må mottagas såsom fosterbarn kortare tid än en vecka efter det anmälan gjorts.

I fråga om barn, som redan före denna lags ikraftträdande mottagits för fostran i annans hem men först genom ikraftträdandet bliva att betrakta såsom fosterbarn, torde i särskild övergångsbestämmelse böra föreskrivas, att anmälningsskyldigheten skall fullgöras inom en vecka efter lagens ikraftträdande. Denna anmälningsskyldighet torde böra avse även barn under ett år, som mottagits före lagens ikraftträdande.

Kommitténs förslag, att anmälningsskyldighet skall föreligga såväl för den, som överlämnar barnet, som för den blivande barnafostraren, har mött motstånd både inom kommittén själv och i åtskilliga yttranden. Visserligen är det angeläget, att barnavårdsnämnden erhåller kännedom om alla de fall, då fosterbarn mottagas inom kommunen. Det synes emellertid vara tvivel underkastat, om den ökade garanti härför, som kan vinnas genom kommitténs förslag, uppväger den tunga, som denna dubbla anmälningsskyldighet kommer att utgöra. Jag förordar därför, att anmälningsskyldighet åläggas endast den tilltänkte barnafostraren.

Kommittén föreslår, att vid flyttning av fosterhem anmälan därom skall göras, innan flyttningen äger rum. Det synes emellertid icke erforderligt att här fordra förhandsanmälan. Däremot torde liksom nu före avflyttning till annan kommun anmälan böra ske till barnavårdsnämnden i avflyttningsskommunen.

Vad kommittén anfört om den prövning, som skall åligga barnavårdsnämnderna i förevarande hänseende, och om de villkor, som i allmänhet böra uppställas för fosterhem, kan i allmänhet av mig godkännas. De av kommittén föreslagna bestämmelserna om fosterhemmens beskaffenhet synes dock böra fattas endast såsom allmänna riktlinjer, vilka böra av barnavårdsnämnderna följas vid prövning av hithörande frågor. Med hänsyn härtill torde dessa bestämmelser icke böra införas i lagen. Däremot torde motsvarande bestämmelser lämpligen böra intagas i en blivande stadga för fosterbarnsvård och fosterbarnskontroll.

Det av kommittén föreslagna absoluta förbudet att mottaga fosterbarn för den, som lider av tuberkulos i smittsamt skede eller könssjukdom i sådant skede eller i vars hushåll finnes medlem som är behäftad med dylik sjukdom, tillstyrkes av mig. Däremot finner jag icke lämpligt att — såsom i några yttranden ifrågasatts — utsträcka berörda absoluta förbud till att

avse även andra fall. Den förhandsprövning av barnavårdsnämnden, som förutsättes skola ske, får här vara till fyllest.

I 52 § barnavårdslagen synes böra införas den bestämmelse om rätt för barnavårdsnämnd att meddela förbud mot fosterbarns mottagande i viss lägenhet av hälsovådlig beskaffenhet, som nu är intagen i 56 § 1 mom. tredje stycket.

D. Tillsyn över fosterbarn och fosterhem.

Socialvårdskommittén säger sig icke ha funnit anledning föreslå någon förändring av huvudgrunderna för tillsynen av fosterbarnsvården enligt gällande lagstiftning. Barnavårdsnämnderna skola alltså jämväl i fortsättningen ha det primära ansvaret. Kommittén föreslår, att den nu i 52 § 1 mom. barnavårdslagen intagna bestämmelsen skall i obetydligt förändrat skick överflyttas till 53 § 1 mom. samma lag. Enligt den föreslagna formuleringen skall barnavårdsnämnden öva noggrann tillsyn över alla fosterhem inom kommunen i syfte att trygga, att fosterbarn komma i åtnjutande av tillfredsställande vård och uppfostran samt, i händelse av sjukdom, den särskilda vård, som omständigheterna påkalla. Vidare föreslås ett tillägg av innehåll, att nämnden jämväl bör verka för att fosterbarn erhåller den utbildning, som med hänsyn till barnets anlag och övriga omständigheter finnes lämplig.

Kommittén säger sig vidare ha funnit önskvärt, att vissa riktlinjer i författningens väg uppdragas för fosterbarnstillsynen, och upptager särskilda bestämmelser härom i ett förslag till stadga angående fosterbarnsvård och fosterbarnskontroll, bl. a. om tillsättande av kommunala fosterbarnsinspektörer och omfattningen av dessas personliga besök i fosterhemmen.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu berörda spörsmål redogöres å s. 130—131 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

Kommitténs förslag beträffande tillsynen över fosterbarnsvården innebär i princip ingen ändring i vad nu gäller. Tillsynen skall alltså i första hand åvila barnavårdsnämnderna, vilka även skola ingripa i händelse av missförhållanden. Den utformning barnavårdsnämndernas skyldigheter i ifrågasvarande hänseenden erhållit i kommitténs förslag föranleder i stort sett ingen erinran från min sida. Även om vissa skäl — såsom i ett yttrande framhålles — kunna tala för en större centralisering av fosterbarnstillsynen, anser jag emellertid, att densamma med nödvändighet i första hand bör vara lokal. Det gäller alltså här närmast att erhålla garanti för denna lokala tillsyns effektivitet. Den väg, som kommittén härutinnan anvisat — tillsättande av kommunala fosterbarnsinspektörer — synes mig framkomlig, särskilt om de synpunkter beträffande tillsynens samordnande med den förebyggande barnvården, som medicinalstyrelsen anför, bliva behörigen beaktade. Även

torde böra övervägas lämpligheten av att, där så kan ske, sammanföra befattningarna såsom barnavårdsman och fosterbarnsinspektör.

Förslaget att i författningsväg reglera omfattningen av hembesöken, synes mig emellertid icke lämpligt. En friare tillämpning med möjlighet till anpassning efter förhållandena i det särskilda fallet torde här vara att föredraga. Det synes böra tillkomma de inspekterande myndigheterna att särskilt verka för, att hembesök verkställas i lämplig omfattning och på lämpligt sätt.

E. Anmälningsskyldighet i vissa fall för mottagande i enskilda hem av barn i annan egenskap än som fosterbarn.

Socialvårdskommittén framhåller beträffande barn, som vårdas hos annan än föräldrarna men där uppfostringsplikten kvarstår hos dessa, att de i vissa fall äro föremål för vanvård eller bliva utsatta för skadliga miljöinflytelser, ehuru detta med nuvarande ordning icke kommer till barnavårdsmyndigheternas kännedom. Angående vården av nämnda barn föreslår kommittén vissa särskilda bestämmelser i 59 § barnavårdslagen.

Kommittén anför vidare härom:

Kommitténs förslag i denna del innebär, att enskild person, som i sitt hem mot ersättning mottagit annans barn utan att detta är att anse som fosterbarn, skall, sedan vården fortfarit under åtta dagar, ofördröjligen göra anmälan härom hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet är beläget. Då en dylik anmälningsskyldighet skulie vara alltför betungande för sådana enskilda hem, vilka regelbundet mottaga ett större eller mindre antal ferie-barn, föreslås emellertid vidare, att anmälan om mottagandet av ferie-barn endast skall ske första gången varje år, som hemmet upplåtes för sådant ändamål.

Avsikten med kommitténs förslag i denna del är icke, att barnavårdsnämnden skall bevilja någon slags koncession för hemmet eller eljest uttryckligen godkänna deisamma, utan de föreslagna bestämmelserna ha närmast till syfte att bringa fall av ifrågavarande art till barnavårdsmyndigheternas kännedom för att sätta dem i tillfälle att i fall av behov förklara vederbörande barn såsom fosterbarn. När anmälan ingått, skall nämnden enligt 59 § 2 mom. verkställa undersökning angående hemmets beskaffenhet, därest den ej redan äger noggrann kännedom om hemmet. Dessa hem skola även eljest vara föremål för barnavårdsnämndens uppsikt, ehuru denna enligt förslaget ej är anordnad som en fosterbarnskontroll; enligt 59 § 2 mom. andra stycket skall barnavårdsnämnden nämligen låta verkställa undersökning av förhållandena i dessa enskilda hem i den mån så prövas påkallat.

Kommittén har funnit det ligga i sakens natur att den, för vilken förbud utfärdats att mottaga fosterbarn, ej heller skall få mottaga barn, som här avses. En uttrycklig bestämmelse härom meddelas i 59 § 3 mom.

I sitt förut omnämnda särskilda yttrande framhålla tre av kommitténs ledamöter, att den föreslagna anmälningsskyldigheten gjorts alltför vidsträckt. Undantag hade bort göras för sådana fall, där någon i sitt hem mot ersättning mot-

tagit endast ett barn för inackordering under skoltermin eller undervisningskurs. Detsamma borde, om flera barn mottagits, gälla, därest dessa vore syskon. I dessa fall vore det i regel föräldrarna, som valde inackorderingshem, och det vore icke lämpligt att på sätt, som måste bliva följderna av majoritetens förslag, överflytta ansvaret för detta val från föräldrarna till barnavårdsnämnden. Därtill komme, att den av majoriteten föreslagna anmälningsskyldigheten med åtföljande undersökning och uppsikt kunde komma att leda till en minskning av tillgången på goda inackorderingshem, vilket skulle komma att försvåra utbildningsmöjligheterna för framför allt landsbygdens barn.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag rörande nu berörda spörsmål redogöres å s. 134—135 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

Kommitténs förslag om särskild anmälningsskyldighet för det fall, att någon mot ersättning mottager barn i sitt hem, utan att barnet är att anse såsom fosterbarn, för mer än åtta dagar, avser att bereda barnavårdsnämnden möjlighet att taga kännedom om förhållandena i hemmet och förebygga att barnet utsättes för vanvård eller skadliga miljöinflytelser. Barnavårdsnämnden har därvid möjlighet att med stöd av 49 § 2 mom. förklara barnet för fosterbarn, varigenom hemmet automatiskt blir ställt under samma kontroll som fosterhem och möjlighet öppnas för nämnden att vid missförhållanden ingripa på sätt stadgas om dylika hem.

Otvivelaktigt förekommer det understundom, att i fall, som här avses, sådana missförhållanden föreligga, att barnavårdsnämndens ingripande är påkallat. Den föreslagna anmälningsskyldigheten skulle giva barnavårdsnämnden större möjligheter härtill. Då emellertid denna anmälningsskyldighet mången gång torde framstå såsom betungande för den enskilde och även kommer att medföra avsevärt ökat arbete för barnavårdsnämnderna, anser jag, att man vid införandet av sådan skyldighet bör gå fram med försiktighet. Behovet av kontroll på förevarande område föreligger främst beträffande yngre barn. Med hänsyn härtill finner jag lämpligt att åtminstone tills vidare inskränka anmälningsskyldigheten till att avse barn under sju år. Härigenom tillmötesgår man det av vissa kommittéledamöter och i åtskilliga yttranden uttalade önskemålet om att skolinackorderingar skola undantagas från anmälningsskyldigheten. Beträffande de sistnämnda må framhållas, att tillsynen genom skolmyndigheter och skolläkare erbjuder ett visst skydd mot missförhållanden. Någon särskild bestämmelse beträffande feriebarn torde icke heller bliva erforderlig. Anmälningsskyldighet torde icke böra föreligga i det fall, att barnet mottages av förmyndare, som har vårdnaden om barnet.

Den tid av åtta dagar, efter vilken anmälningsskyldigheten enligt kommitténs förslag skall inträda, synes vara alltför kort. Jag föreslår, att anmälningsskyldighet endast skall föreligga, därest vården varat en månad, och att anmälan skall fullgöras inom en vecka efter denna månads utgång. Har förbud utfärdats för någon att mottaga fosterbarn, bör detta gälla även mot-

tagande av barn under de omständigheter, varom här är fråga, såvida barnavårdsnämnden icke medger undantag.

Vid sidan av nu omförmälda anmälningsskyldighet torde det emellertid vara lämpligt att införa en allmän skyldighet att hos barnavårdsnämnden göra anmälan om barn, som mottagits i annat enskilt hem än hos föräldrar eller särskilt förordnad förmyndare, för det fall att vistelsen i hemmet varat ett år. Vistelsen har då erhållit sådan varaktighet, att det mången gång kan ifrågasättas, om barnet icke bör betraktas som fosterbarn, även om det från början icke varit avsikten, att barnet skulle omhändertagas för fostran. Barnavårdsnämnden synes därför böra erhålla kännedom om dylika fall och kan, om så erfordras, efter att ha undersökt förhållandena, förklara, att barnet är att anse såsom fosterbarn. Anmälningsskyldigheten torde böra fullgöras inom en vecka efter årets utgång, därest barnet då icke uppnått sexton års ålder.

I denna avdelning omförmäld anmälningsskyldighet torde böra föreligga, även om barnet mottagits före den nya lagstiftningens ikraftträdande. I det fall, att den föreslagna tiden av en månad, respektive ett år utgått före denna tidpunkt, synes anmälningsskyldigheten dock icke behöva fullgöras förrän en vecka efter ikraftträdandet. Övergångsbestämmelse härom torde böra införas.

I socialstyrelsens förut omnämnda, till utskottet inlämnade promemoria uttalas beträffande 59 § 1 mom., att tillkomsten av detta moment med den i propositionen givna formuleringen komme att innebära en viss uppluckring av fosterbarnsbegreppet och att de, som gärna ville slippa göra anmälan om fosterbarn, finge ett visst stöd, när de påstode, att barnet icke vore fosterbarn. Det praktiska värdet av det föreslagna 2 mom. vore med säkerhet noll, då människor, som haft ett barn hos sig under ett år utan att under den tiden göra anmälan om barnet som fosterbarn, icke heller komme att göra någon anmälan efter ett år. Bestämmelsen komme otvivelaktigt att leda till att anmälningsskyldighetens fullgörande starkt försvagades, och man komme att göra gällande, att det icke alls vore klart, att barnen skulle fostras i det främmande hemmet, varför de borde falla under 59 § 2 mom. Skulle man ändock vilja bibehålla detta moment, borde, för att åtminstone minska skadeverkningarna av bestämmelsen, anmälningsskyldigheten inträda långt tidigare än efter ett års vistelse. Tiden borde ur den angivna synpunkten icke bestämmas högre än 3 månader. Resultatet bleve emellertid i så fall, att man genom detta moment finge med skolinackorderingarna. Utginge man från att de icke skulle med, kunde tiden ej gärna sättas kortare än 6 månader. Slutresultatet bleve därför, att 2 mom. borde utgå.

Promemorian utmynnar i följande tre alternativa förslag, värderade i den ordning de upptagas, nämligen

- 1) bifall till socialvårdskommitténs förslag;
- 2) ändring av anmälningstiden jämlikt 59 § 1 mom. enligt propositionens

förslag till en vecka efter barnets mottagande samt borttagande av 59 § 2 mom., eventuellt kombinerat med följande tillägg till 59 § 2 mom.: »Om barn, som mottagits i enskilt hem utan att vara fosterbarn, senare blir att betrakta såsom fosterbarn, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet finnes»;

3) ändring av 59 § 1 mom. i enlighet med alternativ 2) samt förkortande i 59 § 2 mom. av den vistelsetid, efter vilken anmälningsskyldighet föreligger, till tre månader.

I promemorian framhålles slutligen, att om intet av dessa tre alternativ godtoges utan valet stode mellan propositionen eller ett slopande av all anmälningsplikt för icke fosterbarn, det senare alternativet borde väljas.

III. Specialmotivering till författningsförslagen.

Beträffande motiveringen till de i propositionen intagna författningsförslagen — i den mån redogörelse härför icke lämnats i det föregående — hänvisas till s. 137—152 i propositionen. Följande må dock här anmärkas.

I 14 § 1 mom. barnavårdslagen stadgas, att barnavårdsnämnden bör, där omfattningen av dess verksamhet därtill giver anledning, indela kommunen i kretsar, var och en stående under närmaste uppsikt av ett kretsombud, vartill må utses ledamot i nämnden eller annan lämplig person samt att i stället för eller jämte sådan kretsindelning nämnden äger vidtaga annan, efter kommunens särskilda förhållanden lämpad fördelning av arbetet. — I 2 mom. föreskrives, att barnavårdsnämnden jämväl för annat ändamål än i 1 mom. sägs må till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor, att till sådant biträde även må anlitas härför lämpad förening eller stiftelse samt att nämnden, där kommunen sådant medgivit, må uppdraga åt särskild styrelse eller ock åt förening eller stiftelse att förvalta anstalt eller ombesörja barns utackordering eller handhava viss annan barnavårdsnämndens angelägenhet.

Socialvårdskommittén föreslår i syfte att effektivisera barnavårdsnämndernas verksamhet såsom tillsynsorgan över barnavårdsanstalterna ett tillägg till 14 § 2 mom. barnavårdslagen, enligt vilket barnavårdsnämnd, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, skall utse en eller flera ledamöter eller suppleanter att i egenskap av anstaltsdelegerade ägna särskild uppmärksamhet åt de inom kommunen belägna barnavårdsanstalternas verksamhet.

Föredragande departementschefen anför härom:

Emot socialvårdskommitténs förslag, att särskilda delegerade skola utses av barnavårdsnämnderna för tillsynen över barnavårdsanstalterna är intet att i sak erinra. Dessa delegerade böra dock, liksom kretsombuden, kunna utväljas även bland lämpliga personer utom barnavårdsnämnden. Någon

obligatorisk skyldighet att tillsätta särskilda anstaltsdelegerade synes icke böra stadgas. Understundom torde det vara lämpligt att uppgifterna såsom kretsombud och anstaltsdelegerade förenas hos en och samma person. Då stadgandet i 14 § redan i sin nuvarande lydelse lämnar anvisning om lämpligheten av en arbetsfördelning av ifrågavarande slag, anser jag icke påkallat att nu vidtaga någon komplettering av lagen i denna del.

IV. Anslagsfrågor.

A. Fattigvårds- och barnavårdskonsulenter och barnavårdsassistenter.

Gällande förhållanden. För tillsynen över fattigvården och barnavården finnas inrättade särskilda konsulenttjänster. Härom stadgas i 43 § andra stycket lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, att i allt vad som rör Konungens befallningshavandes befattning med fattigvårdsförvaltningen inom länen, Konungens befallningshavande skola ha biträde av särskilt tillsatta tjänstemän, fattigvårdskonsulenter, vilka jämväl skola ha till uppgift att tillhandagå med upplysningar och råd rörande fattigvården. I 20 § barnavårdslagen stadgas såsom ovan nämnts att länsstyrelserna i allt vad som rör deras befattning med kommunernas barnavård skola ha biträde av barnavårdskonsulenter, vilka jämväl skola ha till uppgift att tillhandagå med upplysningar och råd rörande barnavården, samt att dylik befattning skall innehavas av fattigvårdskonsulent.

Riket är jämlikt kungl. brev den 23 maj 1935 indelat i nio fattigvårds- och barnavårdskonsulentdistrikt, av vilka första distriktet omfattar Stockholms stad, Stockholms län, Uppsala län och Södermanlands län, andra distriktet Östergötlands, Kalmar och Blekinge län, tredje distriktet Jönköpings, Kronobergs och Hallands län, fjärde distriktet Kristianstads och Malmöhus län, femte distriktet Göteborgs och Bohus och Älvsborgs län, sjätte distriktet Skaraborgs och Värmlands län, sjunde distriktet Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län, åttonde distriktet Gävleborgs, Väster-norrlands och Jämtlands län samt nionde distriktet Västerbottens och Norrbottens län. Beträffande Gotlands län omhänderhavas de på fattigvårds- och barnavårdskonsulent ankommande åliggandena och befogenheterna av assistenten hos statens fattigvårds- och barnavårdsinspektör.

Till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Avlöningar är för budgetåret 1944/45 anvisat ett förslagsanslag å 101 000 kronor. Enligt gällande, av Kungl. Maj:t den 15 juni 1944 fastställda personalförteckning, äro konsulenterna extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Eo 23. För konsulenterna har Kungl. Maj:t nyssnämnda dag fastställt följande avlöningsstat att tillämpas tills vidare från och med nämnda budgetår:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	kronor	89 300
2. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	11 700
		<hr/>
	Summa kronor	101 000

I samband härmed har Kungl. Maj:t föreskrivit bl. a., att statens fattigvårds- och barnavårdskonsulent, åt vilken icke kan beredas arbetsrum med telefon i av staten upplåten lokal, äger åtnjuta expensersättning med 500 kronor för år samt att konsulenterna — med undantag av konsulenten för Gotlands län — må erhålla ersättning för kostnader, som de vederbörligen styrkt sig ha haft för anlitande av biträde vid fullgörande av dem i tjänsten åvilande skriv- och expeditjonsarbete, envar av konsulenterna i första, andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde och nionde distriktet med högst 625 kronor för år samt konsulenten i åttonde distriktet med högst 1 800 kronor för år. Dessa ersättningar skola bestridas från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal.

Till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Omkostnader är för budgetåret 1944/45 anvisat ett förslagsanslag å 33 500 kronor. För användningen av anslaget har Kungl. Maj:t den 15 juni 1944 fastställt följande

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., förslagsvis	kronor	300
2. Reseersättningar, förslagsvis	»	30 000
3. Expenser, förslagsvis	»	3 200
		<hr/>
	Summa kronor	33 500

Socialvårdskommittén förordar en utökning av antalet fattigvårds- och barnavårdskonsulenter med förslagsvis tre. Vidare föreslår kommittén anställande av särskilda befattningshavare vid länsstyrelserna, barnavårdsassistenter, med i huvudsak samma uppgifter som dem, vilka omhändervaras av barnavårdsförbundens barnavårdsombud. Vid överståthållarämbetet skall enligt kommitténs förslag någon sådan befattningshavare icke finnas. Befattningarna föreslås skola vara extra ordinarie samt inordnas under civila avlöningsreglementet och därvid inplaceras i 17 lönegraden.

För innehållet i de över innehållet i socialvårdskommitténs förslag i denna del avgivna yttrandena redogöres å sid. 157—160 i propositionen.

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *socialstyrelsen* hemställt att för liden från och med den 1 juli 1945 måtte inrättas fyra nya tjänster såsom statens fattigvårds- och barnavårdskonsulent, liksom de nuvarande placerade i lönegraden Eo 23. Enligt socialstyrelsens förslag skola distriktet ha följande omfattning, nämligen första distriktet Stockholms stad, Stockholms

län och Uppsala län, andra distriktet Södermanlands och Västmanlands län, tredje distriktet Östergötlands och Kalmar län, fjärde distriktet Jönköpings och Kronobergs län, femte distriktet Blekinge och Kristianstads län, sjätte distriktet Malmöhus län, sjunde distriktet Hallands och Göteborgs och Bohus län, åttonde distriktet Älvsborgs län, nionde distriktet Skaraborgs län, tionde distriktet Värmlands och Örebro län, elfte distriktet Kopparbergs och Gävleborgs län, tolfte distriktet Västernorrlands och Jämtlands län och trettonde distriktet Västerbottens och Norrbottens län.

Över socialstyrelsens framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar. Redogörelse för yttrandena lämnas å s. 162—163 i propositionen.

I sina i skrivelse den 28 augusti 1944 framlagda anslagsäskanden för budgetåret 1945/46 har socialstyrelsen föreslagit *dels* att i anslaget till avlöningar åt konsulenter anslagsposten till avlöningar till icke ordinarie personal skulle höjas med 39 800 kronor och anslagsposten till rörligt tillägg med 5 200 kronor, varigenom hela anslaget till avlöningar skulle komma att uppgå till 146 000 kronor, *dels ock* att anslaget till omkostnader för konsulenter måtte höjas med 15 000 kronor till 48 500 kronor.

Sedermera har socialstyrelsen i skrivelse den 18 oktober 1944 hemställt, att anslaget till avlöningar åt konsulenter måtte, för att högre ersättning för skrivhjälp måtte kunna beredas konsulenter, höjas med ytterligare 14 100 kronor till 160 100 kronor.

I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag (femte huvudtiteln punkterna 76 och 77) ha ifrågavarande båda anslag preliminärt upptagits till samma belopp som för löpande budgetår, eller alltså avlöningsanslaget till 101 000 kronor och omkostnadsanslaget till 33 500 kronor.

Föredragande departementschefen anför i propositionen i denna del:

För att den förordade revisionen av lagstiftningen om barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård skall kunna nå sitt syfte att skapa bättre förhållanden på förevarande område, erfordras, att de myndigheter, som handhåva tillsynen över barnavården, ha till sin disposition erforderliga resurser för ändamålet. Särskilt gäller detta länsstyrelserna. Visserligen har i det föregående föreslagits att de länsstyrelserna nu tillkommande befogenheterna att pröva frågor om inrättande och förändring av barnhem samt om förbud för barnhem att vidare mottaga barn skola övergå å socialstyrelsen. Emellertid är kontrollen av barnavårdsanstalterna avsedd att alltjämt väsentligen äga lokal anknytning. De lokala områden, som i detta sammanhang komma i fråga, äro länen, och det är länsstyrelserna som måste bliva de väsentliga bärarna av berörda kontroll. Även i vad angår fosterbarnsvården komma länsstyrelsernas uppgifter uppenbarligen att utökas i och med att fosterbarnsbegreppet får vidgad innebörd.

Länsstyrelserna ha för närvarande till sitt förfogande statens fattigvårds-

och barnavårdskonsulenter, vilka enligt gällande föreskrifter skola biträda länsstyrelserna vid fullgörandet av deras uppgifter jämlikt fattigvårds- och barnavårdslagarna. Varje konsulentdistrikt har emellertid så stor omfattning att konsulenterna blivit synnerligen arbetstyngda, vilket medfört, att tillsynen icke i alla hänseenden blivit så effektiv, som i och för sig vore önskvärt. Antalet kommuner inom distrikten är så stort, att inspektion av kommun ofta icke kan ske mer än vart tredje år, i vissa fall med ännu längre mellanrum.

Socialvårdskommitténs förslag innebär, att vid länsstyrelserna — dock icke vid överståthållarämbetet — skola inrättas särskilda tjänster, barnavårdsassistenttjänster. Barnavårdsassistenterna skola enligt förslaget i första hand svara för länsstyrelsens uppgifter i de hänseenden, varom här närmast är fråga, men skola dessutom övertaga de uppgifter på fosterhemsförmedlingens och fosterbarnskontrollens område, som nu handhavas av barnavårdsombuden. Sistnämnda befattningar skola däremot försvinna och allmänna barnhusets verksamhet för fosterhemsförmedlingen upphöra.

Kommitténs förslag har på denna punkt i åtskilliga yttranden utsatts för kritik av det skälet att barnavårdsombudens nuvarande uppgifter — främst fosterhemsförmedlingen — befarats komma att eftersättas till men för fosterbarnsvården i kommunerna. I stället har föreslagits att barnavårdsombuden skulle bibehållas vid sin nuvarande ställning och antalet konsulenttjänster däremot ökas. I vissa yttranden har inrättandet av särskilda barnavårdskonsulenter förordats.

Vad angår sistnämnda förslag, vilket diskuterades redan i samband med tillkomsten av gällande barnavårdslag, skulle onekligen åtskilliga fördelar vara förenade med en sådan anordning, vilken ter sig naturlig med hänsyn till de vidgade samhälleliga åtagandena på barnavårdens område. Vissa praktiska svårigheter kunna dock tänkas uppkomma därigenom att åtskilliga ärenden, med vilka en konsulent har att taga befattning, äro av blandad karaktär, i det ingripande kan ske såväl i fattigvårdens som i barnavårdens form. Det torde därför vara lämpligast att spørsmålet närmare överväges i samband med socialvårdskommitténs blivande förslag om organisationen inom socialvården.

Ett genomförande av socialvårdskommitténs förslag skulle innebära, att länsstyrelserna till sitt förfogande erhöle särskilda tjänstemän, vilkas verksamhet skulle vara särskilt inriktad på tillsyn av barnavårdsanstalterna och fosterbarnsvården. Härigenom torde de bästa förutsättningarna för en effektiv tillsyn vinnas. Jag är därför beredd att i huvudsak godtaga det förslag, som socialvårdskommittén i förevarande hänseende framlagt. Vid varje länsstyrelse bör alltså tillsättas en särskild befattningshavare — i enlighet med kommitténs förslag lämpligen benämnd länets barnavårdsassistent — med uppgift främst att biträda vid den på länsstyrelsen ankommande tillsynen över barnavårdsanstalterna och över barnavårdsnämndernas verk-

samhet på fosterbarnsvårdens område samt handhava den förmedling av fosterhem, som nu bedrivs av barnavårdsombuden. Måhända kan det befinnas lämpligt att dessutom giva länsstyrelserna befogenhet att i viss utsträckning anlita assistenterna jämväl för andra uppgifter inom barnavården. Närmare bestämmelser härom torde böra meddelas instruktionsledes. Assistenterna, som icke böra vara underställda fattigvårds- och barnavårds-konsulenterna, böra erhålla placering å landskansliet och närmast underställas föredraganden i barnavårdsärenden därstädes. Om barnavårds-assistenternas verksamhet i huvudsak begränsas till dessa uppgifter synas de kunna medhinna dem utan att behöva tillgripa utvägen att låta den fosterhemsförmedlande verksamheten eftersättas.

Av skäl, som anförts av överståthållarämbetet, torde jämväl därstädes en barnavårdsassistentbefattning böra inrättas.

I likhet med socialvårdskommittén förordar jag, att barnavårdsassistenterna placeras i lönegraden Eo 17 enligt gällande civila icke-ordinariereglemente. I anledning av statskontorets jämförelse med löneställningen för de nuvarande barnavårdsombuden må framhållas det större ansvar och de ökade arbetsuppgifter, som komma att vara förenade med de nya befattningarna. Någon i författning stadgad företrädesrätt för barnavårdsombuden till befattningarna anser jag icke böra ifrågakomma, ehuru väl vitsordad tjänstgöring såsom barnavårdsombud bör tillerkännas stor betydelse vid bedömandet av meriterna hos sökandena till barnavårdsassistentbefattning.

Barnavårdsassistentbefattningarna torde böra inrättas från och med den 1 juli 1945 och tillsättas av länsstyrelserna (överståthållarämbetet).

Kostnaderna för avlöning åt barnavårdsassistenterna böra bestridas dels, i vad angår överståthållarämbetets barnavårdsassistent, från förslagsanslaget till överståthållarämbetet: avlöningar, dels ock från förslagsanslaget till länsstyrelserna: avlöningar. För ändamålet torde den å överståthållarämbetets avlöningsstat uppförda anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal, vilken i 1945 års statsverksproposition upptagits till 112 800 kronor, böra få överskridas med 5 300 kronor samt den å avlöningsstaten för länsstyrelserna uppförda anslagsposten till motsvarande ändamål, vilken i statsverkspropositionen upptagits till 4 065 000 kronor, få överskridas med kostnaderna för avlöning till övriga barnavårdsassistenter, vilka kunna beräknas till 112 900 kronor. Härtill komma kostnader för rörligt tillägg, för sjukvård, för resor och för expenser, vilka kostnader emellertid skola utgå ur förslagsvis beräknade anslag eller anslagsposter.

Vad därefter angår frågan om utökning av antalet statens fattigvårds- och barnavårds-konsulenter, synes den härutinnan förebragta utredningen giva vid handen, att de nuvarande konsulentdistrikten äro alltför stora för att en effektiv kontroll av fattigvården och barnavården skall kunna upprätthållas. En minskning av distriktens storlek och som följd därav en

ökning av antalet konsulenter är enligt min bestämda mening uppenbart erforderlig bl. a. för att tätare inspektionsbesök än vad nu är möjligt skola kunna äga rum i kommunerna. Beträffande omfattningen av denna ökning synes det lämpligt att för närvarande inskränka sig till vad socialstyrelsen föreslagit eller att öka konsulenternas antal med fyra. Den föreslagna distriktsindelningen finner jag lämplig.

Med hänsyn till att konsulenternas avlöningsförhållanden reglerats så sent som vid föregående års riksdag och dessutom deras ställning kommer att förbättras genom att deras distrikt på sätt nu föreslagits minskas, synes någon höjning av de till konsulenterna utgående ersättningsbeloppen för skriv- och expeditjonsarbete nu icke böra ifrågakomma.

Avlöningsstaten för fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna upptager dels en anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie personal, dels en anslagspost till rörligt tillägg. Förstnämnda anslagspost synes — med anledning av utökningen av antalet konsulenter — böra höjas med sammanlagt 34 100 kronor, varav 26 000 kronor beräknas belöpa på nettoavlöningarna, 2 000 kronor på lokalersättningar till sådana konsulenter, åt vilka icke kan beredas arbetsrum med telefon i av staten upplåtna lokaler, 2 500 kronor på ersättningar för skriv- och expeditjonsarbete samt 3 600 kronor på vikariatsersättningar. Anslagsposten till rörligt tillägg torde böra höjas med 4 200 kronor. Avlöningsanslaget torde alltså böra beräknas till (101 000 + 34 100 + 4 200) 139 300 kronor.

Vad omkostnadsanslaget angår torde, såsom socialstyrelsen angivit, anslagsposterna till sjukvård m. m. och till expenser till följd av ökningen av antalet fattigvårds- och barnavårdskonsulenter böra höjas med 150 kronor respektive 1 450 kronor. Vad däremot angår anslagsposten till reseersättningar torde, med hänsyn till distriktens minskade omfattning, höjningen kunna begränsas till 10 000 kronor. Omkostnadsanslaget torde i följd härav böra för budgetåret 1945/46 upptagas till (33 500 + 150 + 10 000 + 1 450) 45 100 kronor.

B. Statsbidrag till barnhem.

Socialvårdskommittén föreslår, att statsbidrag skall kunna utgå dels till uppförande eller inrättande av barnhem, dels ock till driften av barnhem.

Statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnhem, vilka avses skola beviljas av Kungl. Maj:t efter socialstyrelsens hörande, föreslås skola utgå för nybyggnad av barnhem med högst tre fjärdedelar av de verkliga byggnadskostnaderna, dock högst 4 500 kronor för vårdplats, varvid i byggnadskostnaderna icke skola inräknas kostnaderna för anskaffande av tomt och inventarier. Statsbidrag med samma andel skall enligt förslaget även kunna utgå till kostnaderna för inköp av byggnad samt för ombyggnads- och reparationsarbeten å denna ävensom till kostnaderna för reparationer

och tillbyggnadsarbeten, som fordras för iståndsättande för barnhemsändamål av en i huvudmannens ägo befintlig byggnad. Statsbidraget föreslås dock i sådana fall skola maximeras till 3 000 respektive 2 000 kronor. Enligt förslaget skall, om synnerliga skäl därtill äro, retroaktivt bidrag kunna beviljas landsting eller kommun, som efter den 1 januari 1942 påbörjat uppförande eller inrättande av barnhem.

Beträffande statsbidrag till driften av barnhem föreslår kommittén, att statsbidraget i allmänhet skall utgöra 1 krona 50 öre för dag och intaget barn, väntande moder eller moder med barn; dock att i mödrahem av hemskoletyp statsbidraget för dag och väntande moder eller moder med barn skall utgöra 3 kronor 50 öre. Såsom villkor för åtnjutande av statsbidrag skall enligt förslaget gälla, för hemskola att vårdavgift icke uttages, för spädbarnshem och vårdhem, att vårdavgift för intaget ensamt spädbarn icke uttages med högre belopp än 2 kronor för dag samt för övriga fall, att vårdavgift icke uttages med högre belopp än 1 krona 50 öre för dag.

Kommittén beräknar kostnaderna för en utbyggnad av barnhemmen i den omfattning, som kan anses skälig, till 11 423 000 kronor, varav 7 672 500 kronor i statsbidrag. Statsbidragen till driften av barnhem beräknas, sedan full utbyggnad av barnhemsorganisationen skett, uppgå till 3 953 203 kronor årligen. För budgetåret 1945/46 anser kommittén ett anslag å högst 3 miljoner kronor — för såväl anläggning som drift — erforderligt.

För innehållet i yttrandena över socialvårdskommitténs förslag redogöres å sid. 171—172 i propositionen.

I 1945 års statsverksproposition har under punkterna 87 och 88 föreslagits, att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 skulle beräknas dels ett reservationsanslag av 250 000 kronor till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem, dels ock ett förslagsanslag av 750 000 kronor till bidrag till driften av barnhem.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

I princip innebär socialvårdskommitténs förslag, att statsbidrag skola kunna utgå såväl till uppförande eller inrättande av barnhem som till driften av sådana hem, därvid statsbidragen av kommittén så utmätts, att staten skulle komma att svara för den större delen av det allmännas utgifter för barnhemmen. Till dessa principer har jag redan i det föregående uttalat min anslutning. Det återstår nu att närmare behandla frågan om de grunder, efter vilka statsbidragen skola utgå.

Vad först angår statsbidragen till uppförande eller inrättande av barnhem innebär socialvårdskommitténs förslag, att nämnda bidrag skola utgå med högst tre fjärdedelar av de verkliga kostnaderna, i vilka kostnaderna för tomt och inventarier därvid ej medräknats. Av statskontoret har påyrkats, att statsbidraget skulle begränsas till hälften av kost-

naderna, därvid åberopats att samma andel utginge i fråga om bidrag inom vissa jämförliga områden. Någon generellt gällande grundsats härom finnes emellertid ej; det må sålunda erinras om att fjolårets riksdag fastställde statsbidragen till hemmen för bildbara sinnesslöa till tre fjärdedelar av kostnaderna. Vad nu förevarande fall beträffar vill jag bringa i erinran att, då i valet mellan landstingen såsom huvudmän för barnhemsverksamheten och statsalternativet den förra utvägen förordats, en förutsättning för detta mitt ställningstagande varit att en kraftig avlyftning från statens sida skulle ske av landstingens ekonomiska engagemang. Det står därför i överensstämmelse härmed att, såsom socialvårdskommittén föreslagit, låta staten svara för den övervägande delen av det allmännas utgifter för barnhemsvården. Jag anser mig fördenskull böra förorda kommitténs förslag. Det bör dock framhållas, att det här endast är fråga om en övre gräns för statsbidragen och att, i den mån donationsmedel eller andra särskilda medel stå till förfogande för ändamålet, dessa medel i första hand böra tagas i anspråk. I dylika fall synes, om bidragsskyldighet föreligger för landsting eller stad i egenskap av legal huvudman för barnhemsvården, statsbidraget böra beräknas till högst tre fjärdedelar av de kostnader, som icke på sätt nyss sagts kunna täckas med särskilda medel.

Socialvårdskommittén föreslår även vissa absoluta maximibelopp för ifrågavarande statsbidrag, nämligen 4 500 kronor för vårdplats vid uppförande av nytt barnhem, 3 000 kronor för vårdplats vid anskaffande och iståndsättande för ändamålet av redan befintlig byggnad samt 2 000 kronor för vårdplats vid iståndsättande av byggnad, som redan tidigare varit i barnhemsinnehavarens ägo. Kommittén har därvid utgått från en byggnadskostnad av 6 000 kronor för vårdplats — en kostnad, som beräknats med utgångspunkt från kostnaderna för vissa på senare år uppförda barnhem. Vid beräkningen av denna byggnadskostnad torde hänsyn ha tagits jämväl till den ökning av byggnadskostnaderna, som ägt rum under krisåren. Enligt statskontorets mening åter bör till utgångspunkt för bestämmande av maximibeloppet tagas vissa såsom normala ansedda byggnadskostnader. Det är emellertid ett angeläget önskemål att, i den mån arbetskrafts- och materielfrågorna ej lägga hinder i vägen, byggandet i enlighet med fastställda planer av nya barnhem utan tidsutdräkt igångsättes. Någon som helst säkerhet för att byggnadskostnaderna vid den aktuella tidpunkten återgått till eller närmast sig förkrigsnivån finnes ej. Ett godtagande av förkrigskostnadsnivån såsom utgångspunkt skulle därför kunna innebära, att den utlovade statliga bidragsgivningen på indirekt väg delvis eliminerades. Det riktiga synes mig i stället vara att acceptera kommitténs förslag och i händelse av vikande byggnadskostnader regelmässigt i de enskilda fallen begränsa de för vårdplats utmätta statsbidragen under maximigränsen. Först då byggnadskostnaderna bliva stabila på en lägre nivå än de nuvarande bör en sänkning av de fastställda maximibeloppen övervägas.

Lika med kommittén anser jag möjlighet böra föreligga att bevilja retroaktiva statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnhem. Förutsättning härför bör såsom kommittén föreslagit vara, att hemmet påbörjats efter den 1 januari 1942. Dylikt bidrag bör emellertid kunna beviljas icke blott, såsom kommittén föreslagit, kommun eller landsting utan även barnavårdsförbund. Att ytterligare utsträcka möjligheten att erhålla retroaktivt statsbidrag för ifrågavarande ändamål synes däremot icke lämpligt.

Vad därefter angår statsbidragen till barnhemmens drift innebär kommitténs förslag, att sådant bidrag skall utgå med ett fast belopp för barn och vård dag. Som villkor för statsbidragets åtnjutande föreslås skola gälla, att vårdavgift icke får uttagas med högre belopp än som i kungörelsen angående statsbidrag finnes för det särskilda fallet stadgat. Statsbidraget skall enligt förslaget i allmänhet utgöra 1 krona 50 öre för dag och intaget barn, varvid i mödrahem av vårdhemstyp samma statsbidrag jämväl skall utgå för väntande moder och för moder, som vårdas tillsammans med sitt späda barn. För mödrahem av hemskoletyp skall däremot statsbidraget enligt förslaget utgöra 3 kronor 50 öre för dag och väntande moder eller moder med barn. Vid hemskolorna skola vårdavgifter icke få uttagas. För spädbarnshem eller vårdhem må vårdavgiften utgöra högst 2 kronor för dag och intaget ensamt spädbarn samt eljest högst 1 krona 50 öre för dag.

De av kommittén föreslagna grunderna för ifrågavarande statsbidrag synas mig skäligen, varför jag tillstyrker desamma. Ett tillgodoseende av statskontorets önskemål att vid statsbidragens bestämmande hänsyn skall tagas till i vad mån barnhemmet hade egna tillgångar eller uppbure understöd från annat håll torde icke komma att medföra någon större besparing för statsverket men skulle däremot medföra större omgång vid statsbidragsärendenas handläggning.

Vad slutligen angår kostnaderna för statsbidragen till barnhem har kommittén verkställt vissa beräkningar angående behovet av barnhemsplatser av olika slag. Det är givet att dessa beräkningar måste lida av en hög grad av osäkerhet, och att en säker överblick av behovet kan vinnas först då de föreslagna länsplanerna föreligga. Vad angår anslagsbehovet för budgetåret 1945/46 har kommittén uppskattat detta till sammanlagt 3 000 000 kronor. I statsverkspropositionen har, såsom förut nämnts, preliminärt beräknats dels till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem ett reservationsanslag å 250 000 kronor, dels ock till bidrag till driften av barnhem ett förslagsanslag å 750 000 kronor. Härvid har hänsyn tagits till att de nya bestämmelserna i barnavårdslagen och som följd därav även statsbidragsbestämmelserna torde böra träda i kraft först den 1 januari 1946. Vad förstnämnda belopp angår torde förslaget om rätt jämväl för barnavårdsförbund till retroaktivt statsbidrag medföra en ökning av anslagsbehovet, varför en mindre höjning av beloppet, förslagsvis till 300 000 kronor, torde vara erfor-

derlig. Anslaget till driftbidrag — vilket under nästa budgetår torde komma att tagas i anspråk allenast för utgivande av förskott å statsbidrag — synes kunna bibehållas vid det preliminärt beräknade beloppet, 750 000 kronor.

Förevarande proposition avser en reviderad lagstiftning inom två synnerligen viktiga delar av barnvården, nämligen barnvårdsanstalterna och fosterbarnsvården. I likhet med departementschefen finner utskottet, att förhållandena på området förete väsentliga brister, samt anser, att dessa böra snarast möjligt avhjälpas utan att den mera genomgripande revision av socialvården i allmänhet avvaktas, som är under utredning inom socialvårds-kommittén.

Utskottet.

Vad till en början angår *barnvårdsanstalterna* har framhållits, att det allmänna i avsevärt större utsträckning än nu bör ingripa reglerande på förevarande områden. De nu gällande, i barnvårdslagen ingående bestämmelserna avse huvudsakligen endast kontroll vid upprättande av barnhem och tillsyn över deras fortsatta verksamhet, däri inbegripet möjlighet till ingripande från myndigheternas sida. Departementschefen framhåller nu, att sådana bestämmelser böra givas, att garanti från det allmännas sida gives för att barnhem inrättas i sådan utsträckning, att tillräckligt antal vårdplatser finnas för att täcka förefallande behov, samt även för att barnhemmens ekonomi säkerställes, vilket för verksamhetens lugna fortgång måste anses vara av väsentlig betydelse. Önskvärt är även, att en ganska genomgripande planläggning och rationalisering genomföres på förevarande område, så att i större utsträckning än nu olika typer av barnhem finnas upprättade, differentierade efter klientelebs beskaffenhet. Jämväl andra barnvårdsanstalter än barnhem böra enligt propositionen omfattas av förevarande lagstiftning, så att kontroll från det allmännas sida i större omfattning än nu är fallet kan utövas över dessa anstalter.

De principer, som sålunda ligga till grund för förslaget om revision av lagstiftningen om barnvårdsanstalter, finner utskottet riktiga och ägnade att befördra en gynnsam framtida utveckling på ifrågavarande viktiga område av barnvården.

Den föreslagna definitionen av begreppet barnvårdsanstalt — alltså för barns vård och uppfostran avsedd anstalt, som ej är att hänföra till sjukhus, sjukhem, anstalt för abnorma eller vanföra, skyddshem, allmän uppfostringsanstalt eller skoldistrikt tillhörigt skolhem — finner utskottet lämpligt. Utskottet förutsätter därvid, att till anstalt för abnorma hänföras jämväl de anstalter för bildbara sinnesslöa, som avses i lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa. Likaså finner utskottet lämpligt att i lagen direkt angivas *dels* olika slag av barnvårdsanstalter (barnhem, barnkolonier och anstalter för halvöppen barnvård), *dels ock* olika typer av barnhem (spädbarnshem, mödrahem, upptagningshem och barnhem för varaktig vård) med angivande av deras särskilda ändamål.

Utskottet vill härvid framhålla, att även om det icke går att helt hålla de särskilda typerna av barnhem isär, det dock ur många synpunkter är önskligt att man i så stor utsträckning som möjligt undviker den sammanblandning av olika typer barnhem och deras sammanförande till en anstalt, som nu i icke obetydlig omfattning förekommer. Några strikta bestämmelser i detta hänseende synas icke böra givas utan möjlighet bör stå öppen att ordna barnhemmen efter de i varje fall föreliggande särskilda förhållandena, så att bästa resultat uppnås.

I detta sammanhang har utskottet särskilt uppmärksammat spørsmålet om mödrahemmens differentiering och i samband härmed frågan, huruvida vistelsen vid mödrahemmen på förhand bör bestämmas till viss tid. Såsom av departementschefen framhållits är det lämpligt, att vid vissa mödrahem anordna särskild utbildning i barnavård och husligt arbete under en viss på förhand bestämd tid, och försök böra göras att genomföra denna tanke. Angelägenheten härav har även understrukits i det av 1941 års befolkningsutredning den 22 november 1944 avgivna betänkandet i abortfrågan. Det synes lämpligt, att från det allmännas sida särskilda åtgärder vidtagas för att befordra denna försöksverksamhet genom att i statsbidragshänseende giva ifrågavarande hem en sådan förmånsställning, att därigenom möjliggöres, att vården vid hemmen blir kostnadsfri. Att redan nu lagfästa denna differentiering av mödrahemmen genom att i barnavårdslagen ange de båda typerna, anser dock utskottet i likhet med föredragande departementschefen icke lämpligt. Beträffande frågan, om vistelsetiden vid mödrahemmen bör, såsom nu mest är fallet, på förhand bestämmas eller ej, finner utskottet skäl tala för att åtminstone på vissa håll försöksvis frångå denna praxis och i stället genom upplysningsverksamhet och personlig påverkan söka förmå mödrarna att kvarstanna på hemmen under den tid, som kan anses behövlig och lämplig.

Ett av de mest omstridda frågorna i förevarande frågekomplex har varit huvudmannaskapet för barnhemmen. Enighet synes råda därom att det allmännas skyldighet att svara för att inom de skilda delarna av riket finnes en på lämpligt sätt organiserad barnhemsvård av tillräcklig omfattning bör fastslås i lag, men skiljaktiga meningar föreligga därom, huruvida denna skyldighet bör läggas direkt på staten eller på landstingen respektive städer, som icke deltaga i landsting. Även om vissa skäl tala för, att barnhemsvården skall anses som en rent statlig angelägenhet, så att staten skall vara legal huvudman för barnhemmen, finner utskottet dock de skäl som anförts för landstingsalternativet — särskilt behovet av lokal förankring av barnhemsverksamheten — så bärande, att jämväl utskottet vill förorda detsamma. Staten bör dock, såsom även i propositionen förutsatts, bära huvudbördan av det allmännas understöd till barnhemsvården. Utskottet vill slutligen understryka betydelsen av att de enskilda krafter, som under den gångna tiden utfört ett fruktbringande arbete på detta om-

råde, jämväl i fortsättningen i största möjliga utsträckning tages i anspråk. Icke minst gäller detta den verksamhet, som utövas av barnavårdsförbunden.

Ett organiserande av barnhemsvården efter de riktlinjer som här anförts fordrar en systematisk planläggning av barnhemsvården inom de olika lands- tingsområdena och städerna. Denna synpunkt har enligt föreliggande förslag tillgodosetts genom bestämmelsen att särskilda planer skola upprättas över barnhemsvårdens organisation inom varje område. För att ett ur alla syn- punkter tillfredsställande resultat härvid skall uppnås erfordras uppenbar- ligen en samordning mellan planläggningsverksamheten inom de olika om- rådena, och det synes därför nödvändigt att planerna bliva föremål för cen- tral granskning och fastställelse. Det i motionen II: 492 framförda förslaget, att planerna skola godkännas av vederbörande länsstyrelse, kan utskottet därför icke förorda.

I fråga om godkännande av plan för barnhem, som upprättas av kommun eller landsting, samt tillstånd till upprättande av enskilt barnhem innebär propositionen den ändringen i förhållande till gällande lag, att prövning av dylika ärenden skall åvila Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndi- gande, socialstyrelsen i stället för såsom nu länsstyrelsen. I motionen II: 492 föreslås, att nu gällande bestämmelser i detta hänseende skola bibehållas. Även om utskottet — såsom nedan närmare skall beröras — finner de syn- punkter som i motionen anförts beaktansvärda, anser utskottet dock de skäl som i propositionen anförts för en centraliserad prövning övertygande och tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

I propositionen föreslås, att socialstyrelsen skall erhålla ställning av cen- tral tillsynsmyndighet över barnavårdsanstalterna och i sammanhang där- med äga befogenhet att besluta om återkallande av lämnat tillstånd till verk- samhetens bedrivande vid barnhem eller meddela förbud mot barns mot- tagande å anstalten. Mot förslaget i detta hänseende ha i motionen II: 492 invändningar rests, varvid motionären förordat bibehållande av nuvarande bestämmelser, att länsstyrelserna skola utöva tillsynen, medan socialstyre- lsen skall i allmänhet verka för barnavårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling. Utskottet ställer sig förstående till de synpunkter, som framförts i motionen, och är ense med motionären däri, att en alltför långt gående centralisering icke kan anses tillrådlig. Emellertid finner ut- skottet i detta fall en viss centralisering berättigad och nödvändig. Det är här fråga om att genomföra en i många hänseenden ganska genomgri- pande rationalisering och förbättring av barnhemsverksamheten, och härför torde erfordras ett centralt organ, som får samlad översikt över hela verksam- heten och erhåller ställning av tillsynsmyndighet. Utskottet vill emellertid betona vikten av att den faktiska tillsynen över de enskilda anstalterna i största möjliga utsträckning alltjämt utövas av de lokala organen, länsstyre- lserna och barnavårdsnämnderna, och att den centrala myndigheten i all- mänhet inskränker sig till att ange huvudlinjerna för tillsynsverksamheten

och leda densamma i stort. Denna synpunkt synes även ha fått tillfredsställande uttryck i den utformning lagtexten erhållit i propositionen. Ur denna synpunkt kunde det möjligen ifrågasättas, om icke rätten att meddela förbud mot barns intagande i viss barnavårdsanstalt alltjämt borde utövas av länsstyrelsen. Med den ståndpunkt, som ovan intagits beträffande tillstånd till inrättande av barnavårdsanstalt, torde dock detta icke vara möjligt.

De i propositionen i övrigt föreslagna bestämmelserna beträffande barnavårdsanstalter föranleda icke någon erinran från utskottets sida. Blott på en särskild punkt vill utskottet göra ett uttalande. I propositionen har icke upptagits ett av socialvårdskommittén framlagt förslag om införande i 14 § barnavårdslagen av bestämmelse om att barnavårdsnämnd, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, skall utse en eller flera ledamöter eller suppleanter i nämnden (anstaltsdelegerade) att ägna särskild uppmärksamhet åt de inom kommunen belägna barnavårdsanstalternas verksamhet. Skälet härtill är, att 14 § redan i sin nuvarande lydelse lämnar anvisning om lämpligheten av en arbetsfördelning av ifrågavarande slag. Icke heller utskottet finner någon ändring av gällande lag på denna punkt erforderlig men vill betona vikten av att vid samtliga barnavårdsnämnder, där tillsyn över barnavårdsanstalter ifrågakommer, sådana särskilda anordningar vidtagas, att tillsynen blir i möjligaste mån effektiv.

Vad angår *lagstiftningen om fosterbarnsvården* innebär propositionen i huvudsak dels en utvidgning av lagstiftningens tillämpningsområde till att gälla jämväl andra barn än som omfattas av de nuvarande bestämmelserna, dels vissa ändringar i skärpande riktning beträffande rätten att mottaga fosterbarn.

I förstnämnda hänseende föreslås till en början en utvidgning av fosterbarnsbegreppet av innebörd, att barn under sexton år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, skall anses såsom fosterbarn, även om ersättning för vården icke utgår. Å andra sidan skola barn, som äro intagna i barnhem, icke såsom nu lagtekniskt behandlas såsom fosterbarn.

Vad i propositionen i denna del föreslagits finner sig utskottet böra tillstyrka. Väl kan det icke förnekas att den föreslagna utvidgningen av fosterbarnsbegreppet och den utsträckning av den samhälleliga tillsynen över barnavården, som följer därmed, medför risk att det blir svårare att finna lämpliga personer, som äro villiga att utan ersättning mottaga barn som fosterbarn. Härav kommer även att föranledas en ökad arbetsbörda för kontrollorganen och som följd därav större utgifter för det allmänna. Emellertid finner utskottet, att det samhälleliga intresset av större garanti för att barn, som icke erhålla sin fostran i föräldrahemmet, komma att få växa upp i en för barnens utveckling lämplig miljö, väga så mycket tyngre än nyss nämnda olägenheter, att den föreslagna utvidgningen bör godkännas.

I motionerna I: 336 och II: 526 har — i överensstämmelse med social-

vårdskommitténs förslag — yrkats en ytterligare utvidgning av fosterbarnsbegreppet, nämligen till att avse jämväl barn, som fostras hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet. Utskottet finner visserligen, att det i många fall kan finnas skäl för att dessa hem underställas barnavårdsnämndens kontroll på samma sätt som fosterhem. Emellertid anser utskottet vad departementschefen anfört om att förmyndarnas vårdnads-skyldighet i dessa fall direkt eller indirekt grundar sig på ett av domstol meddelat beslut och att det med hänsyn härtill knappast är lämpligt, att barnavårdsnämnd skall äga ingripa mot dylik förmyndare under andra försättningar än som gälla för ingripande mot föräldrar, utgöra ett avgörande skäl mot bifall till motionärernas yrkande. Det torde även kunna ifrågasättas, om ett dylikt stadgande kan införas utan ändring av de bestämmelser i lagen om barn i äktenskap och förmynderskapslagen, som stadga, att förmyndaren vid föräldrarnas död skall ha vårdnaden om barnet. Utskottet vill härjämte framhålla, att barnavårdsnämnden icke saknar möjlighet att ingripa i förevarande fall. Sålunda kan nämnden jämlikt 12 kap. 16 § förmynderskapslagen vid försummelse från förmyndarens sida hos domstolen begära dennes entledigande.

Kungl. Maj:ts förslag innebär slutligen den utvidgningen av fosterbarnsbegreppet, att barnavårdsnämnden skall äga beträffande fosterbarn besluta, att barnet skall under viss tid, högst två år, efter uppnådda sexton års ålder stå under barnavårdsnämndens tillsyn på sätt gäller om fosterbarn. Icke heller häremot synes anledning till erinran föreligga.

Beträffande rätten att mottaga fosterbarn innebära de föreslagna bestämmelserna bl. a., att barn under ett år icke må mottagas utan tillstånd av barnavårdsnämnden. I fråga om äldre barn skall gälla, att barnet icke må mottagas som fosterbarn förrän en vecka efter det anmälan därom gjorts hos vederbörande barnavårdsnämnd. Utskottet, som finner synnerligen angeläget att barnavårdsnämnden, på sätt sålunda föreslås, får tillfälle att på förhand undersöka blivande fosterhems lämplighet, anser bestämmelserna lämpliga och tillstyrker desamma.

Utöver denna anmälningsskyldighet beträffande fosterbarn i egentlig mening upptog socialvårdskommitténs förslag i 59 § barnavårdslagen en bestämmelse om skyldighet för enskild person, som i sitt hem mot ersättning mottagit annans barn utan att detta är att anse som fosterbarn, att göra anmälan därom till barnavårdsnämnden, sedan vården fortfarit åtta dagar. Kommittén var emellertid icke enhälligt, utan tre ledamöter yrkade vissa modifieringar i bestämmelsen, varigenom i viss utsträckning skulle från anmälningsskyldigheten undantagas sådana barn, som inackorderades för skoltid eller undervisningskurs. I propositionen har denna anmälningsskyldighet inskränkts till att gälla barn under sju år, vilka vistats i hemmet under minst en månad. Därjämte har emellertid i 59 § 2 mom. föreslagits anmälningsskyldighet beträffande samtliga barn, som under minst ett år vis-

tats i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, som har vårdnaden om barnet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt har kritik riktats i socialstyrelsens till utskottet ingivna promemoria. Vad man här framför allt befarar är, att genom de i propositionen föreslagna bestämmelserna en uppluckring av fosterbarnsbegreppet kommer till stånd, så att kontrollen över fosterhemmen kan komma att efter förslaget genomförande bli sämre än dessförinnan. Utskottet har övervägt de i promemorian anförda synpunkterna, men finner de där uttalade farhågorna överdrivna. I alla de fall, där det från början är klart, att det är fråga om att barnet skall förfostran mottagas i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, som har vårdnaden om barnet, skola de för fosterbarn stadgade bestämmelserna tillämpas. De i 59 § givna bestämmelserna skola tillämpas i fall, då vid barnets mottagande avsikten varit, att barnet allenast mera tillfälligt skulle vistas hos den som mottagit barnet. Vid införandet av nu berörda bestämmelser rör man sig på ett alldeles nytt område, och det synes vara nödvändigt att gå fram med en viss försiktighet, så att man icke inför en för den enskilde betungande anmälningsskyldighet, om vars värde tvekan kan råda. Att i dylika fall åtminstone till en början giva bestämmelserna en mera moderat karaktär för att längre fram, då erfarenhet vunnits, skärpa dem, om så skulle befinnas erforderligt, synes lämpligare än att nu införa relativt stränga bestämmelser, som framdeles kunna befinnas nödvändiga att mildra. Möjligen kunde ifrågasättas att redan nu minska längden av den tid, efter vilken anmälningsskyldighet jämlikt 59 § 2 mom. skulle inträda, till exempelvis sex månader. Utskottet har dock icke heller härutinnan velat ifrågasätta någon ändring i vad på denna punkt föreslagits i propositionen, utan tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del i oförändrat skick.

I övrigt föreslagna ändringar i barnavårdslagens bestämmelser om fosterbarnsvård föranleda ingen erinran från utskottets sida. Detsamma gäller förslagen till lag angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården samt till förordning om ändrad lydelse av 7 § stadgan den 29 maj 1931 (nr 172) angående enskilda sjukhem och förlossningshem.

Utskottet övergår härefter till att behandla föreliggande *anslagsfrågor*.

För att effektivisera bl. a. tillsynen över barnavården i riket föreslås i propositionen en förstärkning av de organ, som syssla härmed. Sålunda föreslås, att statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, vilka nu äro nio till antalet, skola utökas med fyra. Därjämte föreslås inrättande vid länsstyrelserna och överståthållarämbetet av särskilda befattningar, barnavårdsassistentbefattningar, vilkas innehavare skola ha till uppgift att utöva den tillsyn över barnavårdsanstalterna och fosterbarnsvården, som tillkommer länsstyrelserna, samt även övertaga de uppgifter beträffande fosterhemsförmedling och fosterbarnskontroll, som nu tillkomma barnavårdsbuden. Den föreslagna utökningen av antalet fattigvårds- och barnavårds-

konsulenter finner utskottet nödvändig, då de nuvarande konsulenternas arbetsbörda torde vara alltför stor. Beträffande barnavårdsassistentbefattningarna finner utskottet synnerligen lämpligt, att länsstyrelserna för fullgörande av sina uppgifter på hithörande område få till sitt förfogande särskilda tjänstemän. Möjligen kunde ifrågasättas, om det med hänsyn till de särskilda förhållandena i Stockholm är erforderligt att inrätta en befattning av ifrågavarande art vid överståthållarämbetet. Utskottet har dock icke velat motsätta sig det härom i propositionen framställda förslaget.

Vad av departementschefen anförts om barnavårdsassistenternas uppgifter, löneställning och tillsättning föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Utökningen av antalet fattigvårds- och barnavårdskonsulenter kommer att medföra höjning av de nu för dessa tjänstemän avsedda anslagen. Såsom departementschefen beräknat torde den i anslaget till avlöningar åt konsulenterna ingående anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal bära höjas med 34 100 kronor till 123 400 kronor och det i samma anslag ingående anslaget till rörligt tillägg med 4 200 kronor till 15 900 kronor, varigenom anslaget kommer att uppgå till 139 300 kronor. Omkostnadsanslaget torde på sätt föreslagits bära ökas med 11 600 kronor till 41 500 kronor.

För avlöning till barnavårdsassistenterna torde, såsom föreslagits i propositionen, den å överståthållarämbetets avlöningsstat uppförda anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal bära få överskridas med 5 300 kronor samt den å avlöningsstaten för länsstyrelserna upptagna anslagsposten till motsvarande ändamål överskridas med 112 900 kronor.

Propositionen innefattar slutligen förslag om *grunder för statsbidrag till barnhem*, dels för uppförande eller inrättande av dylika hem, dels ock för driften av dem. Vad den förstnämnda statsbidragsformen angår har utskottet icke någon erinran mot de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för statsbidragen — högst tre fjärdedelar av de faktiska kostnaderna för barnhemmets inrättande, dock högst 4 500 kronor för vårdplats, om nybyggnad för barnhemmet uppföres, högst 3 000 kronor för vårdplats, om befintlig byggnad för ändamålet inköpes och ombygges, samt högst 2 000 kronor för vårdplats, där i vederbörandes ägo befintlig byggnad tages i anspråk. Beträffande statsbidragets beräkning i det fall, att donationsmedel eller andra särskilda medel stå till förfogande för ändamålet, har utskottet dock en annan uppfattning än departementschefen. Medan denne anser statsbidraget i sådant fall bära beräknas till högst tre fjärdedelar av de kostnader, som icke kunna läckas med särskilda medel, anser utskottet det bäst stå i överensstämmelse med den förut av utskottet förordade principen, att staten bör bära huvudparten av det allmännas kostnader för barnhemmen, att statsbidraget beräknas på byggnadskostnaderna i deras helhet och alltså de särskilda medlen komma att föranleda minskning i landstingets (stadens)

bidrag. Givetvis bör dock statsbidraget icke överstiga de kostnader, som icke täckts av de särskilda medlen.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande viss retroaktiv tillämpning av ifrågavarande statsbidrag tillstyrkes av utskottet.

Icke heller de föreslagna grunderna för statsbidrag till driften av barnhem föranleda någon erinran från utskottets sida. Statsbidragen böra alltså utgå som fasta belopp för barn och vårddag och i allmänhet utgöra 1 krona 50 öre för dag och intaget barn, varvid samma statsbidrag bör utgå för väntande moder och för moder, som vårdas tillsammans med sitt späda barn. Vid mödrahem, där särskild utbildning i barnavård och husligt arbete på sätt förut angivits anordnats, bör dock statsbidraget utgöra 3 kronor 50 öre för dag och väntande moder eller moder med barn. Utskottet har i sammanhang härmed uppmärksammat, att vissa barnhem, de s. k. dispensärbarnhemmen, för närvarande kunna åtnjuta statsbidrag från anslaget till understödjande av dispensärverksamhet. Med anledning härav vill utskottet framhålla, att statsbidrag till ett och samma barnhem icke bör utgå såväl från sistnämnda anslag som enligt här föreslagna regler. Samtidigt vill utskottet betona, att dispensärbarnhemmen icke som följd därav böra erhålla ur statsbidragssynpunkt sämre ställning än övriga barnhem.

För bestridande av kostnaderna för nu omförmälda statsbidrag finner utskottet i likhet med Kungl. Maj:t böra anvisas dels ett reservationsanslag till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem å 300 000 kronor, dels ock ett förslagsanslag till bidrag till driften av barnhem å 750 000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

A) med avslag å motionerna I: 336 samt II: 492 och 526 antaga de genom propositionen framlagda förslagen till

1) lag angående ändring av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) samt

2) lag angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid granskning icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen intagna förslaget till förordning om ändrad lydelse av 7 § stadgan den 29 maj 1931 (nr 172) angående enskilda sjukhem och förlossningshem;

C) medgiva, att den i avlöningsstaten för överståthållarämbetet upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig

icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 5 300 kronor *samt att* den i avlöningsstaten för länsstyrelserna upptagna anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1945/46 överskridas med högst 112 900 kronor;

D) godkänna ej mindre följande personalförteckning för statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter:

Personalförteckning.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20:

13 fattigvårds- och barnavårdskonsulenter Eo 23
än även följande avlöningsstat för samma konsulenter att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 123 400
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 15 900
	<hr/>
	Summa kronor 139 300

E) för budgetåret 1945/46 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa

1) till *Statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Avlöningar* ett förslagsanslag av 139 300 kronor;

2) till *Statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter: Omkostnader* ett förslagsanslag av 45 100 kronor;

F) medgiva, att till uppförande eller inrättande av barnhem samt till driften av sådana hem må utgå statsbidrag i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som ovan angivits; samt

G) för budgetåret 1945/46 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa

1) till *Bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem* ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

2) till *Bidrag till driften av barnhem* ett förslagsanslag av 750 000 kronor.

Stockholm den 13 juni 1945.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från statsutskottet: herrar *Bäckström*, *Carlström*, *E. O. Wiklund*, *K. G. Viklund*, fru *Alvén* och herr *Johansson* i Mysinge; samt

från andra lagutskottet: herrar *Norman*, *Hage*, *Hallagård*, fru *Nordgren*, herrar *Hagård* och *Nilson* i Eskilstuna.

Reservationer

- 1) av herr *Nilson* i Eskilstuna,
- 2) av fru *Alvén*,
- 3) av herrar *Hage* och *K. G. Viklund*, som ansågo, att utskottet bort föreslå

dels sådan ändring av 59 § Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd, att samma paragraf i överensstämmelse med socialvårdskommitténs förslag skulle erhålla följande lydelse:

59 §.

1 mom. Har enskild person i sitt hem mot ersättning mottagit annans barn utan att detta är att anse som fosterbarn, skall, sedan vården fortfarit under åtta dagar, anmälan ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet är beläget. Är barnet att anse som feriebarn, föreligger anmälningsskyldighet, som nu sagts, allenast första gången varje år, som hemmet upplåtes för sådant ändamål.

2 mom. Då barnavårdsnämnden erhållit vetskap om fall som i 1 mom. avses, har nämnden att, såframt den ej redan äger noggrann kännedom om hemmet, ofördröjligen låta verkställa undersökning angående dess beskaffenhet.

Även eljest har nämnden att, i den mån så prövas påkallat, låta verkställa undersökning av förhållandena i enskilda hem, varom i 1 mom. förmäles.

3 mom. Den, för vilken förbud utfärdats att mottaga fosterbarn, må ej mottaga barn, som i 1 mom. avses.

dels som följd härav sådan ändring av 73 § samma lagförslag, att i 1 mom. orden »59 § 1 eller 2 mom.» skulle utbytas mot »59 § 1 mom.» och att i 2 mom. orden »59 § 5 mom.» skulle utbytas mot »59 § 3 mom.»;

dels ock borttagande av näst sista stycket av övergångsbestämmelserna till samma lagförslag.